

नमो तस्य भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स ।

आष्टावद्ध व्रतमा

(नेपालको पहिलो बौद्ध मासिक पत्रिका)

दशम भिक्षु आचार्य अमृतानन्द महानायक महास्थविरको नवौं गुणानुस्मरण दिवस - २०५७ को एक च्छल

बंद २८

ज्ञक ५

ने.सं.११२० नव्या:पुन्हि
वि.सं २०५७ भाद्रपूर्णिमा

बु.सं. २५४४

A.D.2000 Sept.

नवौं गुणानुस्मरण दिवस

भिक्षु धम्मालोक महास्थविर आफूलाई आनन्द आएको स्थान भएको कारणले बाट आफू वर्षावास बस्न बनाउन लगाउनुभएको आनन्दकुटी आज आएर विहारमा परिवर्तन भएको छ र त्यस विहारलाई विकास एवं संरक्षण, संबद्धन गर्ने कार्य भने तत्कालिन युवा भिक्षु अमृतानन्दबाट भएको कुरा सर्वविदितै होलान्। आजको सम्पन्न आनन्दकुटी विहार तथा यस विहारनिम्ति आवश्यक हुने सम्पूर्ण व्यवस्थाको निम्ति आनन्दकुटी विहार गुठीको स्थापना गर्नुहुने भिक्षु अमृतानन्द महास्थविर दिवंगत हुनुभएको पनि आजबाट दशौं वर्षमा प्रवेश भैसकेको छ। त्यसै दिनको संस्मरण गर्दै अमृतानन्द गुणानुस्मरण दिवस आनन्दकुटी विहारगुठी तथा अमृत धम्म स्कूलको संयुक्त प्रयासमा यसपाली विशेष कार्यक्रमका साथ मनाइएको छ, जुन अति आवश्यक र सहाहनीय कार्य भएको छ। त्यस्तै त्यहाँका युवा भिक्षुहरूको संयुक्त प्रयासमा अमृत धम्म स्कूलको नामबाट परियति कक्षा सञ्चालन गर्दै आएको पनि भिक्षु अमृतानन्द प्रतिको गुणानुस्मरण नै हुन् र त्यसअन्तर्गत महिनाको अन्तिम शनिवार सञ्चालन गर्दै आएको प्रवचन कार्यक्रम र त्यसबाट रिपोर्ट तयार पारी जनसमक्ष राख्ने प्रयास पनि वास्तविक गुणानुस्मरण नै थान्दछु।

त्यस्तै यसपालीको नवौं गुणानुस्मरणको रूपमा बौद्ध हाजिरजवाफ प्रतियोगिता, निबन्ध प्रतियोगिता, वक्तृत्वकला एवं चित्रकला प्रतियोगिता हुनुका साथै उक्त सम्पूर्ण कार्यक्रमहरूमा अमृत धम्म स्कूलमा अध्ययनरत छात्र-छात्राहरूबाट तदारूकताका साथ आ-आफना सहभागिता एवं जिम्मेवारी बहन गर्दै रहनुबाट यो सिद्ध हुन खोजेको छ कि-आजका युवापिंडी दिशाहीन एवं लक्ष्यहीन छैन र तथागतको सम्यक् संकल्प अर्थात् सम्यक् मार्गबाट सत्य, अहिंसा तथा मैत्री, करुणा जस्ता कार्यमा अग्रसर रहेको छ। यस्तै प्रयासहरू हुई रहेमा बुद्धधर्म संसारबाट कहिल्यै लोप हुने छैन र निरन्तर अभिवृद्धि हुई रहनेछ भन्ने विश्वास लिन सकिन्छ।

बुद्धधर्म भनेकै वास्तवमा आदिकल्याण, मध्यकल्याण र पर्यवसानमा पनि कल्याण हुने एकमात्र धर्म रहेको छ। विश्व आजको अवस्थामा गंजागोल र भद्रगोल अवस्थामा भूकमरी, युद्ध, व्यभिचार तथा एकले अर्कोमाथि गर्ने साम्राज्य जस्ताको शिकारं बन्दै गइरहेको दुःखद् अवस्थामा बुद्धधर्मप्रति युवावर्गबाट चासो देखाउन खोजनु अति सुखद् कुरा हुन आउँछ। जुन आज हामी सामू अमृत धम्म स्कूलका विद्यार्थी एवं प्रशिक्षार्थीहरूबाट देखाइएको छ। त्यस्ता जागरूकतालाई यथावत् राखिरहने कार्यप्रति कसैको बेमेल नरहने कुरामा कसैको दुइमत हुने छैन। त्यस्तै आनन्दकुटी विहारका दायक सभा र विहार गुठीका सम्पूर्ण सदस्यहरूबाट जनाइएको सहमति, सहयोग तथा आ-आफू पनि दत्तचित्त भै लागिपरेको पनि अति सहाहनीय कुरो भएको छ। भविष्यमा पनि यस विहारबाट यस्तै ठोस कार्यक्रमहरू प्रस्तुत भैरहने आशा आनन्दभूमि परिवारले लिइएको छ।

आनन्दभूमि

(नेपालको पहिलो बौद्ध मासिक पत्रिका)

सम्पादन सल्लाहकार
भिक्षु कुमार काश्यप
सुवर्ण शाक्य

सम्पादक/ कम्प्यूटर सेटिङ
भिक्षु पञ्जामूर्ति
सम्पादन सहयोगी
श्रा. प्रज्ञारात्न
व्यवस्थापक
भिक्षु धर्ममूर्ति
व्यवस्थापन सहयोगी
श्रा. शासनरत्न

प्रकाशक
आनन्दकुटी विहार गुठी
स्वयम्भू
फोन. नं. २७१४२०

कार्यालय
आनन्दकुटी विहार
स्वयम्भू, काठमाडौं
पोष्टबक्स नं. ३००७
फोन नं. २७१४२०

वर्ष २८ - अङ्क ५ - बु. सं. २५४४ - भाद्रपूर्णिमा

सुविजानो भवं होति - सुविजानो पराभवो ।
धम्म कामो भवं होति - धम्मदस्सी पराभवो ॥

उन्नत बाटोमा हिँड्ने व्यक्तिलाई चिन्न सजिलो
छ, पतन हुने व्यक्तिलाई पनि चिन्न सजिलो छ ।
धर्मप्रिय व्यक्तिलाई सफलता प्राप्त हुनेछ साथै
धर्मद्वीषीलाई पराभव (अवनति) अवश्यम्भावि छ ।

वार्षिक शुल्क रु. ६०१-

आजीवन शुल्क रु. १,००१- एक प्रतिको रु. ६।-

बी.एस. प्रिण्टिङ प्रेस, लगन दिलाढि, काठमाडौं ।

महिन्द थेर तथा संघमित्ता थेरी

दिवंगत आचार्य मिक्षु अमृतानन्द

राजदरबारमा भोजन

भोलिपलट राजाले स्थविरहरूको लागि रथ पठाए । स्थविरहरूले "हामी रथमा बस्दैनौ । तिमीहरू जाई गर । हामी पछि आउनेछौ" भनी स्थविरहरू आकाशबाट अनुराधपुरको पूर्वतिरको पठमकचेतिय भन्ने स्थानमा ओलिहनुभयो । स्थविर ओलिहनुभएको ठाउंमा पछि चैत्य स्थापना गराएको थियो । त्यसले त्यो स्थानलाई 'पठमक चेतिय' (=प्रथमक चैत्य) भनिएको हो । (सम.पा.। पृ.६८: बाहिरनिदानकथा; महा.वं.टी-१४, गा.नं. ४५)

रथ, पठाइसकेपछि राजाले मंत्रीहरूलाई राजदरबारमा आसन तयार पार्ने आज्ञा दिए । हर्षित भएका मंत्रीहरूले तुरून्तै खब सजिसजाउ गरी ठूलो तथा राम्रो मण्डप तयार पारे । फेरि राजाको मनमा लाग्यो- हिजो उपदेशको शिलशिलामा शीलसम्बन्धी कुरा गर्दा गर्दै उच्चासन र महासनको कुरा सुनाउनुभएको थियो । शायद वहाँहरू उच्च आसनमा बस्नुहुने हो कि होइन भन्ने मनमा लाग्यो । यत्तैकैमा रथका मानिसहरू आई "महाराज ! स्थविरहरू आइसकनुभयो" भनी बिन्ती गरे । "रथमा आउनुभयो त ?" भनी, राजाले सोङ्ग सारथीहरूले "रथमा आउनुभएन । तिमीहरू गझराख हामी पछि आउनेछौ भनी भन्नुभयो । अहिले चाहिं वहाँहरू हामीभन्दा अगाडि नै नगरको पूर्वपाहि आइपुगी चीवर पारूपण गर्दै हुनुहुन्द्य" भनी भने । यो सुनेर राजाले । "रथमा पनि बस्नुभएन भने वहाँहरू अवश्य पनि उच्च आसनमा बस्नुहुने छैन होला" भन्ने ठामी मानिसहरूलाई भुइमा आसन लगाउने आज्ञा दिई राजा स्थविरहरूको बाटो हेर्न गए । मंत्रीहरूले भुइमा सुक्ल वछ्याई त्यसमाथि असल असल ओछ्यानहरू बिछ्याए । स्थविरको हातबाट पात्र मागी राजाले वहाँहरूलाई ठूलो पूजा र स्वागत सम्मान गर्दै नगरभित्र लगी दरबार भित्रयाए ।

"लंकाद्वापमा यही आसन जस्तै बुद्धशासन राम्री फैलिनेछौ" भन्ने ठामी स्थविरहरू बिछ्याइराखेको आसनमा बस्नुभयो । पछि राजाले आपनै हातले

वहाँहरूलाई उत्तम खाद्य भोजन अर्पण गर्नुभयो । त्यसपछि राजदरबारका ५०० स्त्रीहरूका साथ अनुलादेवीलाई बोलाई स्थविरहरूको पूजासम्मान गर भनी भने । सबै मानिसहरू एक छेउमा बसे । अनि मानिसहरूलाई संवेग जनाउनको निमित्त स्थविरले सर्वप्रथम पेतवत्थुका ('पेतवत्थु' भनेको सूत्रपिटकको खुद्दकनिकायको सातौ ग्रन्थ हो ।) कुरा सुनाउनुभयो । संवेग भएका मानिसहरूलाई ढाँडस दिनको लागि विमानवत्थुका कुरा सुनाउनुभयो ('विमानवत्थु' भनेको सूत्रपिटकको खुद्दकनिकायको छैठौ ग्रन्थ हो ।) र यतिले सनतोष लिई बस्नुहुन्न, सत्यको सक्षात्कार गंराउनुपर्द्ध भन्नुहुदै सच्चसंयुतका कुराहरू पनि सुनाउनुभयो । ('सच्चसंयुत' भनेको सूत्रपिटकको संयुतनिकाय भा-४ पृ. ५६ मा उल्लेख भएको छ ।) स्थविरको धर्मोपदेश सुनी अनुलादेवी^१ सहित ५०० जना स्त्रीहरूले

^१यी अनुलादेवी भन्ने को हुन् भन्ने बारेमा यहाँ केही कुरा प्रष्ट गरिदिनु आवश्यक ठान्दछु । यस विषयमा महावंस र समन्तपासादिकाले फरक फरक कुरा उल्लेख गरेको छन् महा.वं.टी-१४, गा.नं.५६ ले-

"कणिद्वसोपराजस्स, महानागस्स जायिक ।

वसन्ति राजगहे व, पञ्चोसापेसि चानले ॥" भनी उल्लेख गरेको छ । अर्थात् - "राजदरबारमै बसिरहेकी देवानंपियतिस्सको भाई महानागकी पत्नी अनुलादेवीलाई पनि बोलाउन पठाए ।"

महा.वं.टी-२१, गा.नं.१२ को टीका पृ.३८४ मा मुटसीवका सहोदर छोराहरू नैजना छन् भनी यसरी नाम दिएका छन्- मुटसीवको (१) जेठो छोरा अभय, (२) दोसो देवानंपियतिस्स, (३) तेसो उतियो, (४) चौथो महासीव, (५) पाँचौ महानाग, (६) छैठौ मत्ताभय, (७) सातौ सूरतिस्स, (८) आठौ कीरनाम, (९) नवौ असेलो । केरि महा.वं.टी-११, गा.नं.५ मा भने दशजना छोराहरू र दुइजना छोरीहरू भएको कुरा पनि उल्लेख भएका छन् ।

महा.वं.-१८, गा.नं.९को टीका पृ.३४८ मा "अनुलादेवी सा ति सा रब्नो भातुजाया अनुलादेवी"

अर्थात् - अनुलादेवी भनेको राजाको भ्राता (दाईं) की पत्नी अनुला हुन् भनी उल्लेख भएको छ ।

सोतापत्तिफल प्राप्त गरे । (सम.पा. I. पृ.६८-६९:
बाहिरनिदानकथा; महा.वं.टी-१४, गा.नं.-४२-५८)

विमतिविनोदनी टीका पृ.३० मा चाहिं "अनुलादेवी नाम रञ्जो जेढभातु जाया" अर्थात् - अनुलादेवी भनेकी राजाक (देवानपियतिस्सको) दाजुकी भार्या हुन् भनी प्रष्टसंग उल्लेख भएको छ । 'जेढभातु' भनेको अभय राजकुमार नै हुन् ।

त्यस बखत त्यहाँ मानिसहरूको ठूलो घुइँचो लागेको थियो । जसले हिजोको दिनमा स्थविरहरूलाई देखेका थिए तिनीहरू सबै स्थविरको दर्शन गर्न कराइरहेका थिए । अनि राजाले "यो के को होहल्ला हो ?" भनी सोद्धा "स्थविरहरूको दर्शन गर्न मानिसहरू कराइरहेका" भनी भन्दा "पतिका मानिसहरू यहाँ अटाउने छैनन्" भन्ने बिचार गरी राजाले हात्तीसारको मैदानमा बस्ने व्यवस्था मिलाउन आज्ञा दिए । मानिसहरूले त्यसैगरी स्थविरलाई त्यहाँ बसाले । त्यहाँ स्थविरले म.नि. III. पृ.२५० मा र अ.नि-३, पृ.१२८ मा उल्लिखित देवदूत सूत्रको उपदेश सुनाउनुभयो । धर्मोपदेशको अन्त्यमा एकहजार जति मानिसहरूले सोतापत्तिफल प्राप्त गरे । त्यसपछि हात्तीसारमा पनि ठाँसांगुरो भएपछि दक्षिणद्वार निरको नन्दन उद्यानमा आसन लगाए । त्यहाँ बसी स्थविरले स.नि. III. पृ.१५६ मा उल्लिखित सलायतनसंयुतको आसीविसोपम सूत्रको उपदेश सुनाउनुभयो । यहाँ पनि एकहजार मानिसहरूले सोतापत्तिफल लाभ गरे । महा.वं.टी-१५ गा.न.४ मा चाहिं म.नि. III. पृ.२३३ मा उल्लिखित बालपणिडत सूत्रको उपदेश दिनुभएको थियो भनी उल्लेख भएको छ । यसरी स्थविर आएको दुईदिनमा २,५०० जनाले सोतापत्तिफल प्राप्त गरे । (सम.पा. I. पृ.७०:
बाहिरनिदानकथा)

जब यस शब्दमा 'कणिष्ठ' (=कनिष्ठ) शब्द राखिन्छ तब भाई भनेको भन्ने प्रष्ट हुन्छ । भ्राता (=भ्राता) मात्र भन्नाले दाईं पनि भन्न सकिन्छ भाई पनि भन्न सकिन्छ । पालिसाहित्यमा यो बिशेषण शब्दको उपयोग सबै ठाउमा भएको पाइदैनन् । भ्राता (=भ्राता) शब्द मात्र प्रयोग भएको पाउँछौ । अतः कुराको प्रसंग हेती 'दाईं' हो कि 'भाई' हो भन्ने कुरा बुझन सक्नुपर्दछ ।

प्रायः जसो 'भ्राता' भन्नाले ध्वेरेजसो ठाउमा बन्जुलाई नै भनिएको बुझिन्छ । जस्तै - संघमित्ताले "नहाराज ! मयं भ्राता महिन्दत्थेरो" भन्नेबाट प्रष्ट कुन्तिन्छ । (सम.पा. I. पृ.७९)

भाई भन्नुपर्द 'कणिष्ठ' (=कनिष्ठ) शब्द प्रयोग महा.वं.ट-१७, गा.न.५७ मा "मत्ताभयो नन्तुतो, कणिष्ठो राजिनो पन" र महा.वं.टी-१४, गा.न.५६ मा "कणिष्ठसोपराजस्स, महानागस्स जायिकं" बाट पनि बुझन सकिन्छ । 'कणिष्ठ' शब्द जोड्ने बप्तवादस्वरूप 'जेढ' शब्द पनि जोडिएको पाउँछौ । यो विमतिविनोदनीटीकामा "रञ्जो जेढभातु" भनी उल्लेख भएको छ । यो 'जेढभातुजाया'

नन्दन बन्ना आएका स्त्री-पुरुषहरूसंग कुशलक्षेमको कुरा गर्दा गर्दै साँच पन्यो । अनि स्थविर मिस्सक पर्वतमा जाने बेला भयो भनी आसनबाट उठनुभयो । यो कुरा राजालाई सुनाएपछि राजाले आज्ञा दिएअनुसार मंत्रीहरूले स्थविरलाई "भन्ते ! अहिले कुबेला भइसक्यो यहाँ नन्दन उद्यानमा नै बस्नुहोस्" भनी बिन्ती गर्दा पनि स्थविरहरूले जाने नै इच्छा गर्नुभयो । अनि राजको आज्ञाअनुसार मंत्रीहरूले बिन्ती

भन्नाले अनुलादेवी अभय राजकुमारकी भार्या नै हुन् भन्नेमा कुनै सन्देह रहदैन ।

यहानिर अर्को एउटा मनमा प्रश्न उठ्छ । त्यो के हो भने-अभय राजकुमार प्रवजित भएको धातुको प्रतिहार्य देखेर हो भने यो अवश्यपनि पछिको कुरा हो । तर यहाँ महेन्द्रले उपदेश दिएको पहिले हो । अनुलादेवी प्रवजित भएकी पनि पछि नै हो ।

गरे— “भन्ते ! यो मेघवन मेरो पिताको हो । यो मेघवन शहरबाट धेरै टाढा पनि छैन त्यति नकि पनि छैन । यही मेघवनमा बस्नुहोस् ।” स्थविरहरू उही बस्नुभयो । (सम.पा. I. पृ. ७०; महा.वं.टी-१५, गा.नं. ५-१३)

मेघवन प्रदान

भौलिपल्ट अर्थात् महेन्द्र स्थविर आउनुभएको तेस्रो दिन विहान राजा स्थविरकहाँ गई राम्परी निदाउनुभयो कि भएन भनी स्थविरसंग कुशलक्षेमको कुरा गरे । त्यसपछि राजाले “भन्ते ! संघलाई आराम ग्रहण गर्नु उचित छ कि छैन ?” भनी सोद्धा स्थविरले “कुनै आपति छैन” भनी विम्बिसार राजाले भगवानलाई वेणुवनाराम प्रदान गरेको कुरा सुनाउनुभई महा.वं.पा.पृ.२८ मा उल्लिखित “अनुजानामि भिक्खुवे, आराम” भन्नुभएको सूत्रको कुरा अर्थात् — “भिक्षु हो ! आराम ग्रहण गर्ने अनुभति दिन्छु” भन्नुभएको कुरा सुनाउनुभयो । यो सुनेर राजा अति प्रसन्न भई सुवर्णको कलशद्वारा स्थविरको हातमा पानी खन्याई महामेघवन उद्घान प्रदान गरे । (सम.पा. I. पृ. ७०-७१; महा.वं.टी-१५, मा. नं. १३-१७, २४-२६, महा.वं.टी-१५, पृ. ३०१-०२)

त्यस बखत भूमिकम्प भएको देखेर राजा डराई स्थविरसंग सोद्धा “डराउनु पर्ने कुनै कारण छैन । यो स्थानमा पहिलो विहार स्थापना हुनेछ भन्ने पूर्व सूचना हो” भनी स्थविरले भन्नुभयो । राजा सारै खुशी भए । स्थविरले त्यसपछि पनि राजदरबारमै भोजन गरी नन्दन वनमा सं.नि. II. पृ. १५१ मा उल्लिखित अनमतग्रासंयुतको उपदेश गर्नुभयो । (सम.पा. I. पृ. ७१) महा.वं.टी-१५, गा.नं. १७६ मा भने तेस्रो दिनमा सं.नि. III. पृ. १५६ मा उल्लिखित आसिविसोपम सूत्रको उपदेश गर्नुभएको कुरा उल्लेख भएको छ । त्यहाँ भेला उपदेश सुनाई चेतीय पर्वतमा जानुभएको कुरा उल्लेख भएका अनुलादेवी सहित ५०० स्वीहरूले दोसो फल अर्थात् सकृदागमी फल प्राप्त गरे । (महा.वं.टी-१५, गा.नं. १८)

त्यसपछि चौथो दिनमा अ.नि-६ पृ. २१ मा उल्लिखित अग्रिग्रन्थ्योपम सूत्रको उपदेश दिनु भयो । (महा.वं.टी-१५गा. नं. १७६५; सम.पा. I. पृ. ७१)

पाँचौं दिनमा पनि स्थविरले राजदरबारमै भोजन गर्नुभई सं.नि. II. पृ. ३१२: खन्यसंयुतमा उल्लिखित खज्जनीय सूत्रको उपदेश दिनुभयो । (महा.वं.टी-१५, गा.नं. १९५)

छैठौं दिनमा पनि राजदरबारमै भोजन गरी स्थविरले नन्दन वनमा सं.नि. II. पृ. ३६० मा उल्लिखित खन्यसंयुतको गोमयपिण्ड सूत्रको उपदेश गर्नुभयो । एकहजार मानिसहरूले धर्मावबोध गरेका थिए र महामेघ वनमा नै स्थविरले रात विताउनुभयो । (महा.वं.टी-१५, गा.नं. १९७-९८)

सातौं दिनमा पनि राजदरबारमा नै भोजन गरी नन्दन वनमा स्थविरले धर्मचक्र (=धर्मचक्र) सूत्रको उपदेश दिनुभयो । (यो सूत्र म.नि. I. पृ. ११९; म.नि. II. पृ. ३३५; सं.नि. IV. पृ. ३६०, पटि. म. पा. पृ. ३९८; पटि. म. पा. पृ. ४१४ र महा.वं. पा. पृ. १३ मा उल्लेख भएका छन्) यस बखत हजारौ मानिसहरूले धर्मावबोध गरे । यसरी महेन्द्र स्थविर लंका पुग्नुभएको सात दिनभित्र जम्मा ८,५०० मानिसहरूले धर्मावबोध गरेका थिए अर्थात् मार्गफल प्राप्त गरेका थिए । (सम.पा. I. पृ. ७१; महा.वं.टी-१५, गा.नं. १९९-२००)

नन्दन वनबाट धर्मको ज्योति प्रकाश भएको हुनाले त्यसैबेलादेखि नन्दन वनको नाम नै ‘ज्योतिवन’ रहन गएको हो । पछि राजालाई दरबारमा सं.नि. I. पृ. ८५ सलायतनसंयुतमा उल्लिखित अप्पमाद सूत्रको उपदेश सुनाउनुभई चेतीय (चेतिय) पर्वतमा नै फर्केर जानुभयो । मिस्सक पर्वतलाई नै चेतीय पर्वत भनिएको हो । (सम.पा. I. पृ. ६३, ७१) राजाले लंकामा अरू के के गरे, कस्ता कस्ता विहारहरू बनाए भन्ने विस्तृत कुरा जान्नको निति महावंसको पन्धौ परिच्छेद हर्नु ।

महा.वं.टी-१६, गा.नं. २ मा चाहि स्थविर २६ दिनसम्म महामेघ वनमा बसी आषाढ़ शुक्लपक्षको तेहाँ दिनमा राजदरबारमा भोजन गरी महाअप्पमाद सूत्रको उपदेश सुनाई चेतीय पर्वतमा जानुभएको कुरा उल्लेख भएको छ । त्यसैले भनिएको—

“छब्बीसदिवसे थेरो, महामेघवने वसि ।
आसाल्ह सुक्लपक्षस्स, तेरसे दिवसे पन ॥
राजगोहमिभुञ्जित्वा, महारञ्जो महाभति ।
महाअप्पमादसुत्तन्तं, देसयित्वा ततो व सो ॥
विहारकरण इच्छं, तत्थ चेतियपब्बते ।
निक्खम्प पुरिमद्वारा, अरग चेतियपब्बते ॥”
(महा.वं.टी-१६, गा.नं. २-४)

स्थविर चेतीय पर्वतमा गझसक्नुभएपछि देवानपियतिस्स राजाको मनमा यस्तो लाय्यो— “स्थविरले

हामीलाई निकै रामोसंग उपदेश सुनाउनुभयो । शायद वहाँ फर्केर जानुहुने त होइन ?”

राजाको मनमा यस्तो शंका लागेपछि गर्न लगाए । आषाढपूर्णिमाको दिन काम सिद्धिएको भोलिपलट दुइजना महारानीहरूलाई रथमा राखी ठूलो थियो । त्यहाँ पहिलो वर्षावास गर्नेहरू मध्येमा ६२ जना राजप्रभाव देखाउदै धेरै परिवारहरू लिई चेतीय पर्वतमा अरहन्त भिक्षुहरू थिए । (सम.पा.।.पृ. ७१-७२, गए । पर्वतमा पुगेपछि महारानीहरूलाई एकठाउमा महा.वं.टी-१६, गा.नं.७-१७ पृ.३३०)

छाडी राजा एकलै अरू परिवारहरूका साथ स्थविरकहाँ गए । राजा त्यस बखत सारै थाकेका थिए ।

“महाराज ! किन यसरी परिश्रम गरी भन्नुभयो—

आउनुभएको ?”

“भन्ते ! तपाईंले हामीहरूलाई निकै रामोसंग अनाथ जस्तै भई बसिरहेका छौं । भगवान्‌को दर्शन उपदेश दिनुभयो । त्यसैले शायद तपाईं फर्कनुहुने हो नपाएको धेरै दिन भइसक्यो । हामीहरू जम्बुद्वीपमा फर्कन चाहन्दौ ।”

प्रथम वर्षावास

“महाराज ! हामीहरू फर्कने छैनौ । बरू वर्षावास बस्ने समय आएकोले वर्षावास बस्न यहाँ आएका होै” भनी महावरगपालि पृ. १४४ मा उल्लिखित वस्त्रपनायिकक्खन्धकको कुरा सुनाउनुभयो । त्यस बखत राजाका भान्जा महाअरिष्ट महामात्यसहित उनका ५५ जना दाजुभाइहरू पनि थिए । यो खन्धकको कुरा सुनीसकेपछि प्रब्रजित हुने इच्छा भई राजाको आज्ञा लिई तथा स्थविरको पनि अनुमति लिई उनीहरू लडै उत्तिखेरै त्यही तुम्बरमालक भन्ने सीमागृहमा ब्रजित र उपसम्पन्न भई अरहन्त पनि भए । त्यसपछि भइसक्नुभयो तर वहाँका शारीरिक धातुहरू बाँकी छन् ।”

राजाले चेतीय पर्वतको कम्पाउण्डलाई कौढाको तारले धेरै लगाई दक्ष बटा गुफाको कामकाज थियो । त्यहाँ पहिलो वर्षावास गर्नेहरू मध्येमा ६२ जना स्थविरले कार्तिक पूर्णिमाको दिन राजालाई यसो महा.वं.टी-१६, गा.नं.७-१७ पृ.३३०)

वर्षावास सिद्धिई पवारण गरिकसकेपछि गए । राजा त्यस बखत सारै थाकेका थिए ।

स्थविरले कार्तिक पूर्णिमाको दिन राजालाई यसो

“महाराज ! हामीहरू धेरै दिनदेखि यहाँ

नपाएको धेरै दिन भइसक्यो । हामीहरू जम्बुद्वीपमा फर्कन चाहन्दौ ।”

राजा भन्दछन् — “भन्ते ! म तपाईंहरूलाई क्तुप्रत्यद्वारा सेवा गर्दछू । यी जनताहरू तपाईंकै कारणले विशरणमा प्रतिष्ठित भएका छन् । किन तपाईं आतिनुभएको ?”

“महाराज ! भगवान्‌को दर्शन नपाएको धेरै दिन भइसक्यो । यहाँ वन्दना पूजागर्ने कुनै ठाउँ पनि छैन । त्यसैले आतिएका होै ।”

“भन्ते ! तपाईंले तथागत सम्यक्सम्बुद्ध परिनिर्वाण भइसक्नु भयो भनी भन्नुभएको होइन र ?”

“महाराज ! यद्यपि भगवान् परिनिर्वाण भइसक्नुभयो तर वहाँका शारीरिक धातुहरू बाँकी छन् ।”

(कथश.)

नेपाल भाषा)

दृष्टि मालिक कथा ॥५॥

मेपि सु मदु नहै ज्वी थः गु नाथ,
अय धका: मखु स्व ज्वी अनाथ,
धर्मलेपु ज्वने उत्तम, जुया: सनाथ,
मजूसे ज्वी स्व गबले है माथ ॥१॥

शरण कथे ल्वः पि मदु सु हे,
जिगु धका: ज्वनेनु मदु, छुं हे
तरे याइपि मदु ज्वीत सु हे,
ज्वीपि जुइमा: थः गु द्वीप थः हे ॥२॥

थः गु द्वीप थः हे जुइमा: मेपि मखु,
थः गु द्वीप थः हे जुइमा: मेपि मखु,
कुत: यायेमा: थः महं, मेपिसं मखु,
बुद्धं लै जकं क्यनी, बुया यनी मखु ॥४॥

खविल लः लः धायेक सुइत स्वये
थः गु द्वीप थः हे जुइमा: मेपि मखु,
सुनानं यनी मखु अन, छुयाये ?
नाथ खः थः, थः गु हे भर काये ॥३॥

माः सा कायेनु शरण बुद्धया,
निर्वाणयुक्तगु लैपु धर्मया,
पुण्यखेत समानगु संघया,
मखुसा च्वने थः गु मालिक थः जुया: ॥५॥

दैनिक जीवनमा परियति शिक्षाको प्रयोग

रमेश देसार
ज्योतिविहार

शिक्षा मानव विकासको मूल स्रोत हो । यो आजीविका गर्न सिकाउँछ । त्यसैले परियति शिक्षालाई हाम्रो आखाको नानी हो र यो चेतनाको प्रज्वलित सम्यक् मार्ग बोध गराउने शिक्षाको संज्ञा दिदा पनि किरण हो । शिक्षाले हामीलाई क्षमतावान् बुद्धिमान र फरक पढैन । जुन कारणले गर्दा यस शिक्षालाई हाम्रो चलाख बन्न सिकाउँछ र यसले प्रगतिका पथमा दैनिक जीवनमा प्रयोग गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

महामानव भगवान् गौतम बुद्धले समस्त प्राणीहरूको हित र सुखनिमित्त र बहुजनहिताय बहुजन सुखाय भन्ने अनुकरणीय वाक्यलाई चरितर्थ गर्नको निमित्त ४५ वर्षसम्म दिनुभएका अभिव्यक्तिहरूलाई मुख्य रूपमा तीन भागमा विभाजन गर्न सकिन्छ । ती बुद्ध शिक्षाका तीन भागहरू यस प्रकार छन् ।

परियति :- महामानव भगवान् बुद्धले दिनुभएका गहकिला उपदेश, धर्मग्रन्थ आदिलाई अध्ययन र अध्यापन गराउनु नै परियति शिक्षा हो ।

प्रतिपत्ति :- महामानव भगवान् बुद्धद्वारा उपदेशित रामो, सरल र गहकिला उपदेशहरूलाई चिन्तन मनन गरेर अध्ययन गरिसकेपछि उक्त शिक्षालाई आफ्नो दैनिक जीवनमा आचरण गरेर देखाउनु नै प्रतिपत्ति हो ।

प्रतिवेद्य :- आफूले अध्ययन गरेको शिक्षालाई व्यवहारमा उतारेपछि अन्तमा गएर पाउने फललाई नै प्रतिवेद्य भनिन्छ ।

त्यसैले परियति विना प्रतिपत्ति रहन सक्दैन र प्रतिपत्ति विना पनि प्रतिवेद्य सम्भव छैन । जुन कारणले गर्दा आफूले परियति शिक्षालाई अध्ययन गरिसकेपछि त्यसलाई आप्नो दैनिक जीवनमा नीतिगत र तहगत रूपमा अवलम्बन र आत्मसात् नगरेसम्म परियति शिक्षाको केही महत्त्व हुँदैन र अन्तमा यो शिक्षा निष्क्रिय र निरस सावित हुन पुगदै । जसरी कि सुन्तलाकै बोट नभएको ठाउमा सुन्तला रोपेर सुन्तलाको फल प्राप्त गर्न सर्वप्रथम त्यहाँ सुन्तलाको बोट रोप्नुपर्छ र उक्त बोटलाई उचित रेखदेख गर्नुपर्छ अनि मात्र भविष्यमा गएर सुन्तला खान पाउँछ । तर त्यसै सुन्तलाको बोट रोपेको कल्पनामात्र गरेर अथवा सुन्तलाको बोट रोपेको सपना देखेर, व्यवहारमा केही कार्य नै नगरिकन सुन्तला खान पाइँदैन । त्यो सुन्तल सिकाउँछ । यसले सबैलाई भलो हुने काम गरेर सम्यक् रोपेको सपना, सपनामा नै परिणत हुन पुर्छ ।

आज काटमार, हिंसा, बलात्कार, युद्ध आदिले र अविसंमरणीय बनाउनको लागि प्रयोगशालामा गएर देशमा रोग, भोक र गरीबिलाई निम्त्याएर तनावको प्रयोगात्मक रूपमा पनि अगाडि बढ्ने गर्छन् । त्यसरी वातावरण सृजना गरिदिएको छ । आजको गतिशील र नै हामीले पनि यस शिक्षाका उपलब्धीहरू हासिल गरेर वैज्ञानिक युगमा ठूला र शक्तिशाली राष्ट्रहरू विकासका जीवनमा सफलता पाउन यस शिक्षालाई दैनिक चरमसीमामा पुगिसकेका छन् । विज्ञानले दिएका जीवनमा पनि प्रयोग गरेर अगाडि बढ्नुपर्ने हुन्छ । सन् अमूल्य उपहारहरू शस्त्रअस्त्रको होड्बाजीले विश्वशान्ति १९४५ अगष्ट ६ को कुरा हो । जापान राष्ट्रको हिरोसिमा शहर आफ्ना तीन लाख जनतालाई आफ्नो छातीमा काममा प्रयोग गरी विश्वलाई चुनौती दिइरहेका छन् । बोकेर बिहानीको घासमर्गे मुस्कुराइरहेको थियो । तर त्यसैले संसारले प्रथम र द्वितीय विश्वयुद्धबाट नराम्रो अचानक त्यहाँ एउटा ठूलो दुर्घटना घट्ने पुरायो । विभीषिका भोगिसकेका छन् । यी विभिन्न युद्धका अमेरिकी बमबर्षक विमानले हिरोसिमा शहरमा एउटा परिमाणहरूले समस्त मानव सभ्यतालाई आघात पारी एटोम बम खसालेपछि अमेरिकाले फेरि जापानकै अर्को समस्त जातीलाई आततायी बनाएको छ । आज शहर नागाशाकीमा पनि एटोम बम खसालिदिए । समाजमा ठूलाठालुको हैकम र अधिनायकत्व छ भने त्यसपछि अन्तमा जापानले अमेरिकासमक्ष सामन्तिवाद र एक देशले अर्को देशलाई जितेर सीमाना आत्मसमर्पण गर्नुपन्यो । उक्त घटनाले जापानको बढाउने उपतिवेशवादी साम्राज्यवाद र सीतयुद्धको मनमा एउटा गहिरो छाप पन्यो । जापानले अब जातोमा पिनेर जनतालाई बलिको बोको बनाउने कार्य शान्तिको मार्गलाई अवलम्बन गरेर बुद्ध शिक्षालाई हुतगतीमा बढिरहेको छ । त्यसैले विश्व रोग, भोग, दैनिक जीवनमा आचरण गरेपछि मात्र फेरि जापान यो गरीबि, अज्ञानतावाट टाढा रहन सकेको छैन र यो स्थितिमा पुग्न सफल भयो ।

विश्वका शान्तिप्रिय जनताहरू शान्तिको निर्दिष्ट बाटोमा यसरी नै बुद्धिशिक्षाको व्यवहारिकतालाई बुझेर हिँडन सकेका छैनन् । त्यसैले यस्ता विभिन्न विद्यवास्तविक कार्यहरूलाई रोकेर विश्वमा शान्ति संयुक्त राष्ट्रसंघले समेत बुद्धिशिक्षा अन्तर्गत पर्ने पञ्चशील आफ्नो विधानमा समावेश गरेको छ । अन्य फैलाउन सम्यक् मार्गको बोध गराउने र मैत्री, करुणा, पश्चिमी मुलुकहरू जस्तै थाइलैण्ड, लाओस, मुदिता आदि जस्ता विभिन्न गुणले सम्पन्न परियति भियटनाम, कम्बोडिया, ताइवान आदि देशहरू परियति शिक्षालाई सबैले आत्मसात् गरेर आफ्नो दैनिक शिक्षालाई दैनिक जीवनमा अवलम्बन गरेर शान्तिको जीवनमा प्रयोग गर्नुपर्ने देखिन्छ । त्यसपछि मात्र यो मार्गमा अधि बढिरहेका छन् । त्यसैले बुद्धिशिक्षा अन्तर्गत पर्ने परियति शिक्षालाई अध्ययन अध्यापन संसारमा शान्तिको नया आयाम थपिनेछ ।

संसारमा मानिसको सबैभन्दा ठूलो शत्रु अज्ञानता हो । अज्ञानता के कारणले हामी पश्चात्त हुँदै जान्छौ र अन्त दुःखी जीवनयापन गर्नुपर्ने हुन्छ । यहाँ एउटा भनाई छ "मानिसको सबैभन्दा ठूलो शत्रु अज्ञानता हो र यो गरिएको देखिन्छ । यो संस्था हाल पनि सीमित श्रोत र अज्ञानतालाई नाश गर्न एउटा मात्र अस्त्र छ त्यो प्रजाको तरवार ।" त्यसैले हामीले अज्ञानतालाई जरैदेखि उखेलेर फाल्नको लागि अज्ञानतालाई नाश गर्ने परियति शिक्षाको सहायता लिनुपर्ने हुन्छ । त्यसैले यस्तो गहन र राम्रो शिक्षालाई हामीले दैनिक जीवनमा उत्तरर त्यस्को वास्तविक सत्यता जाँच्न नसकेसम्म उक्त शिक्षाको कुनै महत्त्व हैन । जस्तो कि विज्ञानका विद्यार्थीहरू सैद्धान्तिक रूपमा आफ्नो शिक्षालाई अध्ययन गरेका कुरालाई ताजा शिक्षालाई पनि व्यवहारमा उतारेर त्यस्को वास्तविक सत्यता जाँच्न नसकेसम्म उक्त शिक्षाको कुनै महत्त्व हैन । जस्तो कि विज्ञानका विद्यार्थीहरू सैद्धान्तिक रूपमा आफ्नो शिक्षालाई अध्ययन गर्दा परियति शिक्षालाई दैनिक जीवनमा प्रयोग गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

मातापिता

८ भिक्षु पञ्चामूर्ति

हामी समाजमा बस्न रुचाउने सामाजिक सहगत आशिर्वाद दिनुभएको थियो जसले गर्दा वहाँ बुद्ध प्राणी हैं। मासुको डल्लाको रूपमा यस संसारमा हुनुभई विश्व शान्तिनायक तथागतको रूपमा प्रसिद्ध जन्मिने प्रत्येक प्राणीको आ-आफ्ना मातापिता रहेका हुनुभयो। जब हामी आमाबुबाको सेवाटहल गरी हुन्छन्। त्यसमध्ये पनि मनुष्य भई जन्मनु मानसपुत्रको वहाहरूले देखाउनुभएको पथप्रदर्शनमा हिङ्गाँ तब निर्मित अहोभार्यको कुरा हुन आउदछ। सानो र निर्बल हाम्रो सफलता हामी पछि लागेको हुनेछ। त्यसले छाँदा आमाबुबाको पालनपोषण र संरक्षणमा हुर्कन्छौं र गौतम बुद्धले मंगल सूत्रमा "माता पितु उपद्धानं एतं बढ्छौं। त्यसले हामी सबैलाई थाहा छ कि मंगल मुत्तमं" आमाबुबालाई सेवाटहल गर्नु मंगल आमाबुबाहरू को हुनुहुन्छ। वहाहरू हाम्रा जन्मदाता कारण हो भनी देशना गर्नुभएको थियो। त्यस्ता हुनुका साथ साथे अविभावक पनि हुनुहुन्छ। तर बौद्ध गुण्युक्त आमाबुबालाई हामी छोराछोरी भएकाहरूले आफू सक्षम भई आफ्नो क्षमताले भ्याएअनुसार, गक्खनुसार आमाबुबालाई सेवा सुश्रुषा गर्नुपर्दछ। त्यसले तथागत गौतम बुद्धले देशना गर्नुभएको छ कि -

"तस्माहि ते नमस्सेय्य - सङ्करेय्याथ पण्डितो।
अन्नेन अथ पानेन - वत्थेन सयनेन च ॥
उच्चादनेन नहापनेन - पादानं धोवने न च ॥"

अर्थ - वन्दना मान गर्नु आहारपानद्वारा संग्रह गर्नु वस्त्राभरण प्रदान गर्नु, त्यस्तै बंसोवासको व्यवस्था जस्ता सबै व्यवस्था मिलाई दिनुपर्दछ। तुहाई धुलाई गर्नुका साथे कमजोर भएका बृद्ध आमाबुबाको हेरचाह गर्नु हो।

यदि हामीले आफ्ना जन्मदाता बृद्ध असहाय आमाबुबालाई मानसम्मान गर्न त्याग्यौ भने मानव समाजले हामीलाई कदापि माफ गर्नेछैन र उसको पतन अवश्यमेव हुने कुरा सुनिश्चित छ। त्यसले तथागत गौतम बुद्धले पराभव सूत्रमा भन्नुभएको छ।

"यो मातरं वा पितरं वा - जिणकं गत योब्बनं ।
पहुसन्तोन भरति - तं पराभवतो मुख ॥"

- वसल सूत्र

अर्थ- आफू सक्षम छैदा छैदै पनि जीर्ण भई बृद्ध हुनुभएका आफ्ना आमाबुबालाई आवश्यक हेरचाह तथा सेवा सुश्रुषा गर्दैन त्यस्ता छोराछोरीहरू पतनको मार्गमा गझाखेका हुनेछ।

हुनत हाम्रा मातापिताले हामीलाई हुकाउदा कुनै मापदण्डको सीमाभित्र रहेर नभई मेत्ता, करुणा, मुदितायुक्त हृदयले हामीलाई लालनपालन गरेको हुन्छ।

जुन कि आधिनिक वैज्ञानिक युगमा समेत घरमा गएकी बुढ़ी आमालाई भित्र छिर्न न पाउदै दुईसे रु वैज्ञानिकहरूले गर्न नसकेका तर विश्वमा सबभन्दा पोषणदायि आहारको रूपमा डाक्टर तथा वैज्ञानिकहरूले समेत स्वीकारिएको आमाको दूध, आमाले आपना पुत्रस्नेहले गर्दा आपनो रगतसमेत दूधको रूपमां परिवर्तन गरी आपना बालकहरूलाई दूधसे खुवाउछन् । त्यसैले होला बौद्ध साहित्यमा आमाबुबाको महिमा गाइएको पाउदैछ ।

“दसमासे उरे कत्वा - पोसेसि बुद्धि कारण ।

आयु दीघं वस्स सतं - मातुपादं नमामहं ॥”

दश महिनासम्म - मलाई आपनो पेटमा राखेर

मेरो वर्धन गर्नुभएका - मेरा प्यारा आमा ।

तपाईलाई सय वर्षसम्मको आयु प्राप्त होस् ।

तपाईंको गुण अनुस्मरण गर्दै तपाईंको पाउ धोगदैछु ॥

साथै

“बुद्धिकारो अलिंगित्वा - चुम्बित्वा पिय पुत्तकं
राजमज्ज्वं सुप्पतिहृं - पितूपादं नमामहं ॥”

मलाई स्नेह गर्नुभई मेरो वर्धन गर्नुभएका

‘मेरो प्यारो छोरा’ भनी मलाई माया गरी फकाउनुहुने राजसभामा मलाई स्थापित गर्नुहुने पिताजी

तपाईंको गुण अनुस्मरण गर्दै म तपाईंको पाउ धोगदैछु ।

श्रीलंकाली समाजमा आपना आमाबुबालाई उक्त गाथाद्वारा अनुस्मरण गर्दै मानसम्मान गर्ने चलन ज्ञापि रहदै आएको पाउदैछौं भने नेपालमा पनि आमाबुबाको मुख हर्ने परम्पराले बौद्ध चारित्रलाई अस्त्र नहत्त्व दिइएको देखिन्छ । तर पनि त्यस्ता ममतामयी नातापिताहरूलाई समेत कूर व्यवहार गर्ने व्यक्ति यस समाजमा नभएका हैनन् । त्यस्ता ज्यादति गर्ने चक्किलाई तथागत गौतम बुद्धले वसल अर्थात् चक्कालको संज्ञा दिनुभएको छ । श्रीलंकाका कविले उठटी आमा बृद्ध भएको बेला सम्पन्न भएका आपना छोराको घरमा गएको बेलाको व्यथा यसरी व्यक्त कर्त्ताएको छ -

‘म गएको बेला छोराको घरमा

दुईमुट्ठी धान राखिदिए ज्वेलामा

निउ कि नलिउ भनी लाग्यो मलाई

न्यूनेर हो कि छोरा तिमीलाई दूध खुवाएको ?’

आफू असहाय भएको बेला छोराको मुख हेरेर

केही आनन्दको अनुभूति गर्ने सोचेर छोराको

चामल ज्वेलामा ल्याएर अगाडी राखिदिएको दृश्य देखेर बुढ़ी आमा मर्माहत हुन्छन् र अनायास उनको ओठबाट उक्त भाव स्फुटन हुन पुरछ । ‘लिउ कि नलिउ’ भन्ने दोधारे चचनले बृद्ध आमा अन्तमा मैले तिमीलाई पनि यसरी नै नापेर दूध खुवाएको भए राम्रो हुनेयियो कि ? भनी आफूले आफैलाई प्रश्न गर्ने पुरिछन् । छोराछोरीले जस्तोसुकै अपमान गरेता पनि त्यस्तो अपमान सहेर पनि आपना छोराछोरीको उज्ज्वल भविष्यको कामना गर्दै तिनीहरूको सफलतामा हर्षका आसु खसालेर सन्तोष हुने हुनाले नै तथागत गौतम बुद्धले आमाबुबालाई त्रिमूर्तिको प्रतिरूपको रूपमा देशना गर्नुभएको कुरा मनन योग्य छ ।

“ब्रह्माति माता पितरो - पुब्बाचरिया ति बुच्चरे ।
आहुनेय्या च पुत्ता नं - पजाय अनुकम्पका ॥”

-सिगालोबाद सूत्र

आमाबुबालाई ‘ब्रह्म’ भनी भन्दछ । हाम्रा प्रथम गुरु आमाबुबा हुनुहुन्छ । टाढाटाढासम्म गएर दुखकष्टका साथ महेनत गरेर कमाएर ल्याएको बस्तु पूजा गर्ने योग्य हुनुका साथै आपनो छोराछोरीप्रति विशेष दया करुणा तथा मैत्री गर्नुहुने व्यक्तिहरू नै आमाबुबा हुनुहुन्छ र वहाँहरूसंग चतुब्रह्म गुण अर्थात् मेत्ता, करुणा, मुदिता र उपेक्षा रहेको हुन्छ । जुन ब्रह्मसंग मात्र हुन्छ भन्ने हामी विश्वास गछौं तर हाम्रा आमाबुबासंग पनि हुने भएको हुनाले वहाँहरूलाई ब्रह्म भनिएको हो ।

मेत्ता - आमाबुबामा हुने गुण मध्ये मैत्री पनि हो । वहाँहरूले छोराछोरीलाई जहिले पनि क्रोधरहित हुनुभएर मैत्री भावनाद्वारा पालनपोषण गर्नुहुन्छ ।

करुणा - आमाबुबामा हुने गुण मध्ये करुणा पनि एक हो । मातापिताको मन छोराछोरीको निम्नि करुणाले भरिभराउ भएको हुन्छ । त्यसैले वहाँहरूलाई करुणाको खानी पनि भन्ने गरिन्छ ।

मुदिता - आपना छोराछोरी प्रति जहिले पनि निस्वार्थ भावनाले ओतप्रोत भइरहेको हुन्छ । मातापिताले आपना छोराछोरीलाई जहिले पनि ठूलो मान्छे होस् भन्ने चाहनुहुन्छ तर बदलामा केही आश गर्नुहुन्न । यसै गुणको कारणले वहाँहरू सदैव श्रेष्ठ हुनुहुन्छ ।

उपेक्षा - छोराछोरी ठूलो भएर उनीहरू मृत्युपश्चात् जितिसुकै मोजमस्ती गरेस् । ठूलाबडा होस् भनी उपेक्षा सहगत भावनाले कामना गरिरहेको हुन्छ ।

साथै मातापिताले सदैव आफना छोराछोरीको उन्नति र प्रगतिको कामना गरिरहन्छन् । साथै आफनो कुलवंश थामोस् भन्ने चाहना राख्दछ जसले गर्दा छोराछोरी योग्य भएनुसार उनिहरूलाई क्रमशः जिम्मेवारी दिने काम पनि वहाँबाट सिद्ध भएको कुरा सिगालोबाद सूत्रमा यसरी उल्लेख गरिएको पाउँछौं ।

लालन पालन - मातापिताले आफना छोराछोरी जबसम्म योग्य अनि सक्षम हुइनन् तबसम्म पालनपोषण गर्नुहुन्छ र चाहिने जिति वा आफू सक्षम भएसम्मको खर्चहरू व्यहोर्नुहुन्छ ।

शिक्षादिक्षा - आफना छोराछोरी कोहीभन्दा कम नहोस् भन्नाको लागि आफनो परम्परादेखि चाली आएको र नौलो शिक्षा दिनुहुन्छ ।

विद्वान् वर्गसंग भेट - आफना छोराछोरी पनि विद्वान् र ज्ञानी गुणी बोनोस् भन्नका लागि वहाँहरूले आफूले चिनेका जानेका सत्पुरुष तथा विद्वान् वर्गहरूसंग भेटधाट गराइदिनुहुन्छ ।

आवाह-विवाह - छोराछोरी असक्षम हुन्जेलसम्म उचित लालनपालन र शिक्षादिक्षा दिनुभई आफूले चिनेका विद्वान् तथा सत्पुरुषहरू संगको भेटधाट गराइदिनु हुनुका साथसाथै आफना छोराछोरी सक्षम भई योग्य अवस्थामा पुरछन् तब वंशजलाई अंगाडि बढाउम आवाह-विवाह गरिदिनुहुन्छ ।

सम्पत्तिको जिम्मेवारी - यसरी आफना छोराछोरी योग्य भएपछि तिनीहरूको योग्यता र क्षमताअनुसार आफूसंग भएको सम्पत्तिको जिम्मेवारी पनि सुम्पिदिनु हुनेछ ।

आमाबुबाले हामीलाई सानैदेखि दूध खाई तेल घसी आफनो काखमा राखेर हुकिउनुहुन्छ । वहाँहरू असक्षम भएको बेला वहाँहरूको सेवासुश्रुषा गर्नुपर्दछ । आफू अशिक्षित नै हुनु भएता पनि आफनो छोराछोरीले जहिले पनि उचित शिक्षा दिक्षा पाओस् भन्ने मनसायले ओतप्रोत भएको हुन्छ । त्यसरी भएपनि ज्ञान हासिल गरिसकेपछि आफूले पनि आफना आमाबुबा असक्षम भएको बेला हेरचाह गर्नुपर्दछ जुन हाम्रो दायित्व तथा कर्तव्य पनि हुन जान्छ । अन्तिम आफनो आमाबुबाको

उनीहरूको नाममा दानधर्म पुण्यानुमोदन गर्नुपर्दछ । जुन प्रत्येक आमाबुबाले सदैव आफनो मृत्युपश्चात् गरिदेओस् भनी आशिक गरिरहेको हुन्छ । त्यस्लाई पूरा गर्न छोराछोरीहरू सदैव तत्पर रहिरहनु आवश्यक देखिन्छ ।

आमाबुबालाई घरको कुलदेवताको रूपमा मानिन्छ । प्रत्येक बौद्धहरूले शुभप्रभातमा पांचवट वस्तुलाई याद गर्नुपर्दछ, जुन बुद्ध, बुद्धद्वारा देशित धर्म श्रावकसंघ, आमाबुबा र आचार्य हुन् । वहाँहरूलाई पनि बुद्ध सरह नै मान्नुपर्ने भन्ने कुराबाट वहाँहरूको गुण महिमा कत्तिको महत्वपूर्ण छ भन्ने कुरा स्पष्ट हुन आउदछ । त्यसैले नै वहाँले पञ्चमहापाप मध्ये आमाबुबालाई हिंसा पीडा गर्ने पनि देशना गर्नुभएको थियो । जब हामी आमाबुबा प्रति कूर पापकर्म गर्दै तब त्यसको विपाक जस्तोसुकै ठूलो ज्ञान हासिल गरेता पनि त्यसबाट मुक्त हुन सक्दैनौ, जुन कुरा महामौद्गल्यायन महास्थविरको जीवन कथाबाट स्पष्ट हुन आउदछ । पूर्वजन्ममा आफनो अन्धा आमाबुबालाई डाँकाको भेषमा दिएको यातनाले गर्दा वहाँ तथागत गौतम बुद्धको अग्रश्रावक हुनु भइसके तापनि त्यसको विपाक अपरापरिय वेदनीयको रूपमा भोगनुपरेको थियो । जसले गर्दा वहाँको शरीर हरियो देखिनुका साथै डाँकाहरूको यातनाबाट मृत्यु पनि हुनुपरेको थियो । त्यस हरियो शरीर हुनाका कारण आफना अन्धा आमाबुबालाई डाँकाको भेषमा निलडाम हुने गरी पिटेको विपाक हो । कैयौं दुःखकष्ट भोग गरेर पनि त्यसको अन्त्य भएको थिएन । जबसम्म हामीले आफना आमाबुबा प्रति गर्नुपर्ने कर्तव्य पूरा गर्दैनौ तबसम्म हामी आमाबुबाको ऋणबाट मुक्त हुनसक्ने स्थिति छैन । यदि गौतम बुद्धले पनि आफना आमा महामायादेवी तथा शुद्धोधन महाराजालाई धर्मपदेश दिई मुक्त नगर्नुभएको भए वहाँ पनि आमाबुबाको ऋणबाट मुक्त हुने थिएन । वहाँमात्र नभई वहाँका चेलाहरू पनि आफना आमाबुबालाई मुक्त गरी आमाबुबाको ऋणबाट मुक्त हुनुभएका कुरा बौद्ध साहित्यमा प्रसस्त उल्लेख भएको पाउँछौं । सारिपुत्र महास्थविरले आफना मिथ्यादृष्टिक आमा सारी ब्राह्मणीलाई आफनो अन्तिम अवस्थामा भएपनि मुक्त गरी जानुभएको थियो ।

तसर्थ हामीले पनि मातापिताको ज्ञानगुणलाई मनन गरी असल नागरिक बन्न सक्ने प्रयास गर्नुपर्दछ ।

नवौं अमृतानन्द गुणानुस्मरण दिवसको उपलक्ष्यमा सम्पन्न विविध बौद्ध अतिरिक्त क्रियाकलाप एवं पुरस्कार वितरण समारोह

७ मन्दिरा महर्जन

चःमति

आनन्दकुटी विहार गुठीका संस्थापक एवं भएको थियो । बौद्ध चित्रकला प्रतियोगितामा नेपालको बुद्ध शासनमा ऐतिहासिक व्यक्तित्वको रूपमा उपत्यकाका १४ वटा परियति केन्द्रका २७ जना चिनिनुहुने श्रद्धेय दिवंगत महानायक डा. आचार्य भिक्षु विद्यार्थीहरू सहभागी भएका थिए भने उक्त अमृतानन्द महास्थविरको नवौं गुणानुस्मरण दिवसको प्रतियोगितामा शाक्यसिंह विहार, थैनाका सिविल उपलक्ष्यमा अमृत बौद्ध परियति शिक्षालयको शाक्य प्रथम, सिद्धमंगल विहार, थसीका रूपा महर्जन तत्त्वावधानमा, आनन्दकुटी विहार गुठीको सहयोग एवं द्वितीय, विश्वशान्ति बौद्ध शिक्षालयका श्रामणेर उत्तमो बुद्ध विहारका प्रमुख कोण्डन्य संघारामको तृतीय तथा परोपकार हाई स्कूलका प्रशान्तनारायण संयोजकत्वमा भाद्र ३, ४ र ५ गतेसम्म विविध बौद्ध नकर्मी चौथो भएका थिए भने त्यसे समयमा भएको अतिरिक्त क्रियाकलापहरू रमाइलो एवं शान्त बौद्ध निबन्ध प्रतियोगितामा विभिन्न १२ वटा परियति वातावरणमा सुसम्पन्न भयो । जसअनुरूप उक्त शिक्षालय सहभागी भई २२ जना विद्यार्थीले भाग प्रतियोगिताहरूमा क) बौद्ध हाजिरी जवाफ प्रतियोगिता लिएकोमा ज्योति विहारका रमेश देशार प्रथम, अमृत ख) बौद्ध र बुद्धधर्मसंग सम्बन्धित चित्रकला प्रतियोगिता बौद्ध परियति शिक्षालय, स्वयम्भूका मन्दिरा महर्जन ग) दैनिक जीवनमा बौद्ध परियति शिक्षाको प्रयोग दोसो, विश्वशान्ति विहारका श्रामणेर पदुम तेसो तथा विषयक निबन्ध प्रतियोगिता तथा घ) बौद्ध परियति दीपकर परियति शिक्षालयका ललिता श्रेष्ठ चौथो शिक्षा नै किन ? भन्ने विषयक वक्तृत्वकला भएका थिए । उक्त दिन दोसो चरणको प्रतियोगिताका रूपमा बौद्ध परियति शिक्षा नै किन ? विषयक प्रतियोगिता सञ्चालन गरिएको थियां ।

भाद्र ३ गते आनन्दकुटी विहारस्थित पहिलो वक्तृत्वकला प्रतियोगिता भएको थियो । जसमा ११ चरणको हाजिरी जवाफ प्रतियोगितामा क्रमशः अमृत वटा परियति केन्द्रहरूका १९ जना विद्यार्थीहरू बौद्ध परियति शिक्षालय, मैत्री युवा संघ, वेलुवनाराम- सहभागी भएका थिए भने शाक्यसिंह विहार, थैनाका देचो, प्रणिधिपूर्ण-बलम्बु, श्रीकीर्ति-कीर्तिपुर तथा शान्ति महर्जनले ७१.६% अंक प्राप्त गरी प्रथम, शाक्यसिंह परियति केन्द्रहरूका बीच प्रतिस्पर्धात्मक परोपकार हाई स्कूलका शहदेव पराजुलीले ७१% अंक ज्योतियोगिता भएका थिए भने जसमा शाक्यसिंह विहार, प्राप्त गरी दोसो, दीपकर परियति शिक्षालय, वेलुवनाराम विहार र अमृत बौद्ध परियति विहारहरूले फाइनल राउण्डमा प्रवेश पाएका थिए । अन्तरी नै सोही दिन दोसो चरणको रूपमा सञ्चालित नागबहालका रचना शाक्यले ६३% अंक प्राप्त गरी तेसो तथा ज्योति विहार, चापागाउका सुरेन्द्र देशारले ६२% अंक प्राप्त गरी चौथौ स्थान प्राप्त गरेका थिए ।

भाद्र ५ गते आनन्दकुटी विहार गुठीका संस्थापक दिवंगत आचार्य डा. भिक्षु अमृतानन्द महानायक महास्थविरको नवौं गुणानुस्मरण दिवस आनन्दकुटी विहारको प्राङ्गणमा विहानदेखि बुद्धपूजा, सभासमारोह, मन्त्रव्य आदि व्यक्त गर्ने कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिएको थियो । उक्तदिन आनन्दकुटी विहार गुठीका सचिव भिक्षु धर्ममूर्तिले स्वागत भाषण गरिसकेपछि संघनायक भिक्षु अनिस्तु अनिस्तु महास्थविर, भिक्षु अश्वघोष महास्थविर, भिक्षु कुमारकाशयप महास्थविर,

बौद्ध चित्रकला प्रतियोगिता एवं दैनिक जीवनमा शिक्षाको प्रयोग विषयक निबन्ध प्रतियोगिता

भिक्षु सुदर्शन महास्थविर, भिक्षु मैत्री र न्हुच्छेबहादुर नेपालका लागि श्रीलंकाली महामहिम राजदूत श्रीमती वज्राचार्यले दिवंगत आचार्य भिक्षु अमृतानन्दको कर्तित्व, पामेला जे.डिनले पुरस्कार वितरण गर्नुभयो । व्यस्त व्यक्तित्व एवं उहाको जीवनीबारे प्रकाश पार्नुभएको समयको बावजूद पनि प्रतियोगिता स्थलमा पुग्नुभएका थियो । मन्त्रव्य दिने क्रममा वहाहरूले दिवंगत श्रद्धेय महामहिम राजदूतले श्रीलंका र नेपालको बौद्ध-धर्म तथा अमृतानन्द महास्थविरलाई स्मरण गरी उहाका अद्धुरा कार्यहरूलाई क्रमशः पूरा गर्दै लानुपन्ने अपरिहायता रहेको कुरामाथि जोड दिए । सोही अवसरमा भिक्षु गर्नुका साथै अमृत बौद्ध परियति शिक्षालयको अष्टमिन् गुभाजुद्वयको सम्पादनमा रहेको, आनन्दकुटी उत्तरोत्तर प्रगतिको कामना गर्नुभयो । उहाले संहग्रहको विमोचन गर्नुभएको थियो । उक्त दिन यिथो । त्यसपछि प्रमुख अतिथिका रूपमा अखिल आनन्दकुटी विहार गुठीको निमन्त्रणामा भिक्षु, श्रामणेर, नेपाल भिक्षु महासंघका सचिव भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थविरले आसन ग्रहण गर्नुभएको थियो ।

दिउसो संघनायक भिक्षु अनिरुद्ध महास्थविरको सभापतित्व एवं नेपालका लागि श्रीलंकाका महामहिम राजदूत पामेला जे.डिनको प्रमुख आतिथ्यत्वमा कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको थियो । उक्त फाइनल प्रतियोगितामा शाक्यसिंह परियति केन्द्र, दीपंकर परियति केन्द्र, विश्वशान्ति बौद्ध शिक्षालय, अमृत बौद्ध परियति शिक्षालय, ज्योति विहार, वेलुवनाराम परियति केन्द्रहरूका बीच फाइनल प्रतियोगिता सम्पन्न भएको थियो । फाइनल राउण्डमा प्रतियोगी परियति केन्द्रहरू बीच कडा प्रतिस्पर्धा भएको उपस्थित वर्गका निम्निएको एकदम रोमाञ्चमय वातावरण सृजना भएको देख लायकको थियो । मौसमको खराबीको बावजूद पनि दर्शकवृन्दको उत्साहजनक उपस्थितिमा किमि आएको थिएन । प्रतिस्पर्धात्मक उक्त प्रतियोगितामा विश्वशान्ति बौद्ध शिक्षालयले अंक १६ प्राप्त गरेर प्रथम स्थान, अंक १३ प्राप्त गरेर वेलुवनाराम-थेचो दोस्रो, अंक १२ प्राप्त गरेर शाक्यसिंह परियति केन्द्र-थैना तेस्रो स्थानमा तथा अंक ११ प्राप्त गरेर दीपंकर परियति केन्द्रले सान्त्वना प्राप्त गरेका थिए भने ज्योति विहार र अमृत बौद्ध परियति शिक्षालय सहभागी प्रतियोगीको रूपमा देखिए ।

निबन्ध, चित्रकला र वक्तृत्वकला प्रतियोगितामा प्रथम, दोस्रो, तेस्रो र सान्त्वना स्थान प्राप्त गर्नेहरूलाई

प्रतियोगिताको अन्त्यमा प्रमुख अतिथि हुनुभएका भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थविरले पथम हुने विश्वशान्ति विहारका श्रामणेरहरू खेमिक, वण्णित र धम्मिक दोस्रो हुने वेलुवनारामका नन्दमाया माली, सम्झना महर्जन र रमिता महर्जन, तेस्रो हुने शाक्यसिंह परियति केन्द्रका नविन कारब्जित, अनुप शाक्य र रूपेन्द्ररत्न शाक्य तथा सान्त्वना प्राप्त गर्ने दीपंकर परियतिका रचना वज्राचार्य, राइम शाक्य र मंगलदेवी शाक्यहरूलाई पुरस्कार, शिल्ड तथा प्रमाणपत्र वितरण गर्नुभयो भने सहभागी प्रतियोगीको रूपमा रहेका ज्योति विहारका रोजी देशार, सुवाना देशार र बयारिना देशार तथा अमृत बौद्ध परियति शिक्षालयका त्रिभुवन श्रेष्ठ, राजेन्द्र श्रेष्ठ र जीना महर्जनहरूलाई पनि प्रमाणपत्र वितरण गर्नुका साथै वहाले अतिरिक्त क्रियाकलापमा सहभागी हुने सम्पूर्ण परियति केन्द्रहरू शाक्यसिंह विहार, सिद्धिमंगल, मैत्री युवा संघ, हाडी गाउँ, अमृत बौद्ध परियति शिक्षालय, स्वयम्भू, बौद्ध जनविहार, ज्योति विहार, मैत्री शिशु विद्यालय, छाउनी विश्वशान्ति बौद्ध शिक्षालय, प्रणिधिपूर्ण विहार, दीपंकर परियति शिक्षालय, श्रीकीर्ति विहार र परोपकार, हाई स्कूलहरूलाई पनि प्रमाणपत्र एवं बुद्धमूर्ति प्रदान गर्नुभएको थियो । यसरी नै आनन्दकुटी विहारमा सञ्चालित बौद्ध परियति शिक्षालयबाट यस सालको परीक्षामा उत्तीर्ण भएका सम्पूर्ण विद्यार्थीहरूलाई भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविरले पुरस्कार वितरण गर्नुभएको थियो भने बोर्ड स्थान प्राप्त गरेको शुशिला श्रेष्ठ, श्रामणेर प्रज्ञारत्न र सुमिता महर्जनहरूलाई भिक्षु

पञ्चामूर्ति आपनो स्वच्छाले नगद पुरस्कार प्रदान गर्नुभई परियति अध्ययनरत विद्यार्थीहरूलाई हौसला प्रदान गर्नुभएको थियो ।

अतिरिक्त क्रियाकलाप सञ्चालन गर्दा हाजिरी जवाफ प्रतियोगितामा प्रश्न सोष्टने क्रममा प्रश्नलाई विभिन्न खण्डहरू जस्तै बौद्ध प्रश्नोत्तर, बुद्ध जीवनी, धर्मपद गाथा, आनन्दभूमि, एकल प्रश्न राउण्ड आदिमा विभाजन गरी प्रत्येक राउण्डको अन्त्यमा रमाइला साझा प्रश्नहरू सोधी सञ्चालन गरिएको थियो भने वक्तृत्वकला प्रतियोगिता विषयवस्तुबाट ५० अंक, शुद्धताबाट २० अंक, प्रस्तुतीकरणबाट २० अंक र स्पष्टिकरणमा १० अंक प्रदान गरी सञ्चालन गरिएको थियो ।

यसै बौद्ध अतिरिक्त क्रियाकलाप सञ्चालनका लागि विशेष निर्णायकको भूमिका निभाउनेहरूमा भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविर, भिक्षु धर्ममूर्ति, भिक्षु पञ्चामूर्ति, भिक्षु भद्रिय, भिक्षु बोधिज्ञान, अनगारिका धर्मवती, अनगारिका कमला, अनगारिका वीर्यवती, अनगारिका धजवती, प्रा. सुवर्ण शाक्य, रीना तुलाधर, त्रिरत्न मानन्धर, नवीन चित्रकार, अमिता धाख्वा, फल्समान शाक्य, विजित शोर्पा आदि हुन् । उहाँहरूलाई आयोजक कमिटि एवं संयोजक कोण्डन्य संघारामका तरफाट धेरै धेरै साधुवाद प्रकट गरेको कुरा थाहा हुन आएको छ ।

आनन्दकुटी विहार गुठीको सहयोगमा अमृत बौद्ध परियति शिक्षालयको तत्त्वावधानमा एवं कोण्डन्य संघारामको संयोजकत्वमा सञ्चालित विविध अतिरिक्त क्रियाकलापमा अमृत धर्म स्कूलका अध्यक्ष भिक्षु पञ्चामूर्ति, आनन्दकुटी विहार गुठीका सचिव भिक्षु धर्ममूर्ति, विश्वशान्ति विहारका भिक्षु नियोध, श्रामणेर उच्चारत्न फल्समान शाक्य, धर्मधर महर्जन, संघरतन नहर्जन, विनोद महर्जन, राजु महर्जन, सरोज शाक्य, चौकेश महर्जन, राजेन्द्र महर्जन, अजय शाक्य, सुरेश नहर्जन, मन्दिरा महर्जन, दिनेश महर्जन, मनोज रंजित, संघरतन स्थापित, शर्मिला महर्जन, अनार ताम्राकार, अम्बाई थिङ्ग, निर्मला महर्जन, एलिशा श्रेष्ठ, सुनीता चाना, चमेली लामा, राजकुमारी दूरा, तारा दूरा, रजनी त्रिरत्न, जिना महर्जन, विनिता सुवेदी तथा अमृत बौद्ध पुरस्कार तथा मसलन्दको लागि शिक्षालयका अन्य सम्पूर्ण विद्यार्थीहरूले पनि कूल खर्च:-

यसरी दिवंगत श्रद्धेय आचार्य भिक्षु अमृतानन्द महास्थविरलाई यसपालि विविध अतिरिक्त क्रियाकलाप सञ्चालन गरी श्रद्धासुमन स्वरूप श्रद्धाङ्गलि अर्पण गरियो । वास्तवमा बौद्ध परियति शिक्षा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूका बीच भावनात्मक सम्बन्धलाई आदान प्रदान गराउने, विद्यार्थीहरूमा अच्छ उत्साह एवं जागरूकता आउने, आपनो धर्म र संस्कृतिमाथि बलियो अगाढ श्रद्धा-आस्था जगमगाउने, नैतिकता एवं धर्मलाई जीवन जिउने कलाको रूपमा स्वीकार गराउनमा अगसर पारीदिने विविध क्रियाकलापहरू समय समयमा यसरी नै आयोजना हुदै गएको खण्डमा यसको सकारात्मक परिणाम देखिए जाने हुन्छ । यसउसले यस्ता रचनात्मक क्रियाकलापहरू अमृत बौद्ध परियति शिक्षालय केन्द्र, आनन्दकुटी विहार-स्वयम्भूबाट पुनः पुनः गर्दै लान सकोस यही नै हार्दिक शुभेच्छा-शुभेकामना !

गुणानुस्मरण दिवसको निम्नि भएको आम्दानी / खर्चको विवरण

आ.कु. वि. गुठी	१०,००१-
अमृत धर्म स्कूल	१५००।-
२२ वडाध्यक्ष हरिकृष्ण डङ्गोल	१०००।-
श्रीमती विमला वज्ञाचार्य	१०००।-
सन्तोष तुलाधर	१०००।-
रत्नलाल मानन्धर	१०००।-
श्याम पाण्डे	५००।-
गोबिन्ददास श्रेष्ठ	५००।-
भिक्षु कुमार काश्यप	३००।-
संसार भक्त श्रेष्ठ	२००।-

जम्मा १७००१।-

१६८३४।-

नवौं गुणानुस्मरण दिवसको उपलक्ष्यमा
विविध रूपमा सहयोग गर्नुहुनेहरू :-

पहिलो दिन २०५७ भाद्र ३ गते दिवंगत बुवा
माणिकरत्न वज्राचार्यको पुण्यस्मृतिमा छोरी नीता
वज्राचार्य ठैहिटी क्वाःबहालबाट जलपानको
सम्पूर्ण अभिभारा बहन गर्नुभएको,

दोस्रो दिन २०५७ भाद्र ४ गते अमृत धम्म
स्कूलका छात्रछात्रहरूको तर्फबाट जलपानको
सम्पूर्ण अभिभारा बहन गर्नुभएको २ -

तेस्रो दिन २०५७ भाद्र ५ गते आनन्दकुटी
दायक सभाबाट जलपानको सम्पूर्ण अभिभारा
बहन गर्नुभई सहयोग गरिएको थियो ।

सो अवसरमा दिवंगत मातापिता मोतिमाया
तथा रामदास मानन्धरको पुण्यस्मृतिमा छोरा
रत्नलाल मानन्धरद्वारा बौद्ध परियति शिक्षा
अध्ययन गर्ने छात्रछात्रहरूको निम्नि परियति
पुस्तक भिक्षु पञ्चामूर्तिलाई हस्तान्तरण गरियो ।

पुस्तक उपलब्ध गरिदिनुभई सहयोग गर्नुहुनेहरू:-

आनन्दकुटी विहार गुठी

अमृत बौद्ध परियति शिक्षालय

भिक्षु सुदर्शन महास्थविर

भिक्षु अश्वघोष महास्थविर

भिक्षु मैत्री

बुद्ध विहार परिवार

माइकको व्यवस्था गरिदिनुहुने बुद्ध जयन्ती
समारोह समिति, श्रीघः एवं

सोफा तथा मेचको व्यवस्था गरिदिनुहुने
आनन्द कुटी विद्यापीठ परिवारलाई पनि हार्दिक
साधुवाद व्यक्त गरिएको छ ।

कल्प वृक्ष !

● बुद्धरत्न शाक्य "क"

कल्पकल्पया जीवन कालय् नं,
सिचुक च्वनेत छम्ह पथिक मवै !

ताःहाकः गु ईया अन्तरालय् नं
यायेत छम्ह तपस्वी मवै !

धैर्य नुगः या ई बिना नं,
म्हसिका जिगु थन स्वैतं मज्जी !

ऋगः या आची पुसा जुयाः जि,
चैत्ययात जिं मुलय् लाकः वये !

पंक्षीया त्वाथं कुतुवंगु नसा जुयाः
भव्य महलय् जि बुयावये ।

अंगः बैं, पाखा व गज्
पंगः मखु दः जिगु भूमी खः ।

कृतैष्ट ईया व्वलना दुनें
न्नाथासं जूसां चुलि जुयावये !

नां ला जिगु थन तंगु मदु ।
अस्मितां जिगु म्हुम्हु वंगु दु ।

न्नाको हे जिं थन पीमाः सां
स्वयाच्वने जिं व तपस्वीया लैं !

स्व-दायित्व या थः गु अस्मि
च्वनाच्वने न्नाबले इनेत थन !

जातिवाद भएको ठाउँमा बुद्ध-धर्मको
विकास हुन सक्दैन, जातिवाद
नभएको ठाउँमा ब्राह्मण धर्म टिक्न
सक्दैन ।

-महापण्डित राहुल सांकृत्यायन

आनन्दभूमि

"Late Ven. Dr. Amritananda Mahanayaka Mahathero"

[This article is presented as a tribute to late Ven'ble Amritananda on the occasion of his 9th commemorative anniversary celebration]

Ven. Dharma Murti

Late Ven'ble Dr. Amritananda Mahanayaka Mahathero was born at Tansen in 1918 A. D. He left home at the age of 18 in 1936 and became a monk at Kushinagar in northern India. He spent the next 6 years in Myanmar and in Sri Lanka studying Buddhism and Pali literature. He was given the higher ordination of monkhood (Upasampada) in 1940.

He returned to Nepal for the propagation and spreading of Buddhism in 1942. But due to the antagonistic attitude of the then government towards Buddhist activities, he was obliged to leave the country along with a few other monks in 1944. He lived in exile for some years abroad.

Ven'ble Amritananda was able to return again to Nepal after his exile with a goodwill mission from Sri Lanka under the leadership of the late ven'ble Narad Mahathero. The delegation successfully persuaded the then prime minister of Nepal, Padma Shumsher to permit the Nepalese monks to return home from exile. He lived at Ananda Kuti Vihar, Swayambhu in Kathmandu since then, devoting all his energy and time for the upliftment of Buddhism in Nepal and abroad as well.

Ven'ble Amritananda led Nepalese delegation in 1950 to the first conference of the world Fellowship of Buddhists [WFB] in Sri Lanka. The 4th and 15th WFB conferences in 1956 and 1986 respectively in Kathmandu were successfully conducted and completed under his chairmanship.

Ven'ble Amritananda had travelled widely to deliver lectures on Buddhism. He participated in the world Religious conferences in Venice in 1960 and in Tokyo in 1964. He also participated in the world peace conference in Helsinki in 1965.

Ven'ble Amritananda was conferred the title of 'Gaden' in 1959 during his visit to Mongolia. He was offered the title of 'Nepala Saseana Sobhana Sri Dhammarakshita Vansalankara' in 1965 from Sri Lanka. His Majesty, the late King

of Nepal, Mahendra Bir Bikram Shahdev decorated him with the medal 'Gorkha Dakshina Bahu' in 1968. The Sri Lanka Bhikkhu Sangha conferred on him the title of 'Mahanayaka' in Sri Lanka in 1984.

Ven'ble Amritananda passed the Acharya (M. A.) examination with distinction from Nalanda Pali Institute, India. The Buddhist Academy of Ceylon conferred on him the title of D.Litt. in 1976. Nalanda Pali Institute honoured him with honorary doctorate in 1979. The Mahachulalongkon Buddhist University of Bangkok gave him a honorary Doctorate in Buddhist studies in 1987.

As a research scholar he'd made a unique contribution to Buddhist studies by publishing a series of books in Nepali Language. He'd written and published more than 70 books in Nepali, Nepal and English.

Ven'ble Amritananda was one of the founders of Dharmodaya Sabha (1944) Dharmodaya' magazine (1950). He was the founder of 'All-Nepal Bhikkhu council' (1951). He also founded Ananda Kuti Bidyapeeth, a high School in 1952 and Ananda Kuti Vihar Trust in 1973. All credit goes to him on establishing of YMBA in 1962, too.

It's mentionable that all these are in action. But its in doubt that how many of them remember him or follow his interests. So, it's high time to reevaluate and regenerate the activities accordance with him. It would be practical commemoration in real sense.

May he attain Nibbana.

आजीवन ग्राहकमा थप

'आनन्दभूमि' परिचकाको आजीवन ग्राहक

रेणुका मानन्धर,

७/५६२ अट्टको नारायणस्थान,

का.न.पा. वडा २०

परियति शिक्षा-समस्या र समाधान

दिनेश डी. नकर्मा

छोटों परिचय :-

नेपालमा बौद्ध परियति शिक्षाको शुरुवात् वि.सं. २०१९ सालमा भएको हो । तर 'अखिल नेपाल भिक्षु महासंघ' अन्तर्गत नेपाल अधिराज्यभरि सञ्चालन गर्ने उद्देश्यले संस्थागत रूपमा वि.सं. २०२० सालदेखि आरम्भ भएको पाइन्छ । परियति शिक्षा आरम्भ भएको ३६ वर्ष बितेर ३७ औ वर्षमा अगाडी बढीरहेको परिप्रेक्षमा जुन उद्देश्य लिएर खोलिएको हो उक्त उद्देश्य अनुरूप अगाडी बढन सकिरहेको देखिन्दैन, जति हुनुपर्दथ्यो । आज पनि "बौद्ध परियति शिक्षा" काठमाडौं उपत्यकाभित्र अर्ह काठमाडौंभित्र मात्र सीमित भइरहेको देखिन्छ । काठमाडौंभित्र पनि कुनै कैनै ठाउँमा बाहेक समग्रमा विस्तारित हुन सकिरहेको देखिन्दैन । तसर्थ यस्तो हुनुका कारणहरू अध्ययन अनुसन्धान गरी यस 'परियति शिक्षा'लाई व्यापक बनाउनु आजको आवश्यकता हो । सम्बन्धित नियकाले यस सम्बन्धमा गम्भीर रूपमा सोच्नुपर्ने अवस्था आइसकेको छ ।

१. पाठ्य पुस्तक समय सापेक्ष र समयानुकूल नहुनु :-

आजकल धेरै जसो ठाउँहरूमा सानै उमेरदेखि परियति शिक्षाका अध्ययनार्थ परियति केन्द्रहरूमा आइरहेको हुनाले उमेरअनुसार बुझ्न र टिप्पन सक्ने खालको पाठ्य पुस्तक पनि सरल भाषामा, सरल कथाहरूमा र सरल साहित्यहरूमा आधारित गरी आजको वैज्ञानिक युगसंग सुहाउदो तरिकाले संग्रहित गर्नुपर्दछ ।

आजको प्रतिस्पर्धि युगमा विद्यार्थीहरूलाई सानैदेखि प्रतिस्पर्धा गर्नुपर्नेको हुँदा वैकल्पिक अध्ययन, ऐच्छिक अध्ययनको रूपमा पढ्ने परियति शिक्षामा पनि धेरै कण्ठ गर्नुपर्ने, पाठ बुझ्नुपर्ने, धेरै अभ्यास गर्नुपर्ने आदि किसिमको पाठ्य पुस्तक तयार भई पठन पाठन भइरहेकोले यस क्षेत्रमा विद्यार्थीहरूले निरन्तरता दिन सकिरहेका छैनन् । अध्ययन-अध्यापनमा गति-शीलता आउन सकिरहेको छैन । परियति शिक्षामा प्रवर्धन गर्न गराउन कठिन भइरहेको छ । तसर्थ पाठ्य पुस्तक सरल, सारगर्भित, आकर्षणयुक्त हुनु जरूरी देखिन्छ ।

२. भाषिक भिन्नता र छुट्टाछुट्ट पाठ्यपुस्तकहरू हुनु:- परियति शिक्षामा धर्मलाई भन्दा पनि भाषालाई धेरै महत्त्व दिइएको पाइन्छ । तसर्थ नेपालभाषामा पठन-पाठन गर्न गराउनमा जोड दिइएको देखिन्छ र पाठ्यपुस्तकहरू पनि धेरै जसो नेपालभाषामा नै सीमित देखिन्छ । त्यसकारण "नेवार"हरू मात्र यस क्षेत्रमा लाग्न सकिने भ्रम उत्पन्न हुनु पनि स्वाभाविकै हो । "बुद्धधर्म" नेवारहरूको लागि मात्र अथवा "नेवारहरूको धर्म" भन्ने पर्यायवाची शब्द व्यवहारमा सुन्न पाइन्छ । त्यसकारण "धर्म" सर्वसाधारण जनतामा पुन्याउन सर्वसाधारण भाषामा नै पाठ्य पुस्तकहरू तयार गर्ने, पठनपाठन गर्ने, गराउने भएमा सबै जन-जातिका विद्यार्थीहरूले पनि यस शिक्षा ग्रहण गर्न आकर्षित हुने भई परियति शिक्षामा गतिशीलता र प्रवर्धन हुनसक्नेछ ।

अहिले कक्षा ३ सम्म एउटै पुस्तकमा आवश्यक सामाग्रीहरू संकलन गरी संग्रहीत गरी निकालिएकाले ती ती कक्षाहरूमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूलाई सजिलो महशूश भइरहेको देखिन्छ । साथै कक्षा ३ सम्म नै नेपाली भाषामा पनि पाठ्य पुस्तक तयार रहेकोले पनि कक्षा ३ सम्ममा विभिन्न जनजातिका धेरै विद्यार्थीहरूले अध्ययन गरिरहेकै देखिन्छन् । समग्रमा भन्नुपर्दा पनि कक्षा ३ सम्ममा मात्र विद्यार्थीहरू बढी अध्ययन गर्ने देखिन्छ । तसर्थ कक्षा १० सम्म पनि त्यसरी नै एक एक पाठ्य पुस्तकबाटै पुर्ने गरी आवश्यक सामाग्रीहरू संकलन गरी संग्रहीत गरी प्रकाशित गरिएको खण्डमा यस परियति शिक्षा क्षेत्रमा अर्ह निरन्तरता र गतिशीलता आउने देखिन्छ । जति माथिल्लो कक्षाहरूमा पुर्यो उत्ति नै आवश्यक पाठ्यपुस्तकहरू भेटाउन, पढाउन सम्बन्धित विद्यार्थीहरूलाई मुश्किल महशूश भइरहेको देखिन्छ, समस्या भइरहेको देखिन्छ । स्वयम् केन्द्रहरूले पनि ती आवश्यक पाठ्य पुस्तकहरू उपलब्ध गराउन सकिरहेका छैनन् । तसर्थ कक्षा १ देखि कक्षा १० सम्म नै एक एक पुस्तकमात्र हुने गरी "संग्रहीत पुस्तक" प्रकाशित गरी सबै केन्द्रहरूमा उपलब्ध गर्ने

गराउनुपर्दछ र भाषाको हकमा सबैले बुझन सक्ने देखिन्छ । साथमा व्यवस्थित समय तालिका पनि भाषामा लेखिएको हुनु अच्छ जरूरी देखिन्छ ।

३. शिक्षक शिक्षिकाहरूको कमी हुनु:-

अहिलेको पाठ्यपुस्तकहरू धेरैजसो भिक्षु, अनगारिकाहरूलाई सहाउदो तरिकाले सग्रहीत भएको देखिन्छ । जब कि भिक्षु, अनगारिकाहरू धेरै सीमित भएको ठाउमा शिक्षक शिक्षिकाहरूको कमी हुनु स्वाभाविकै हो । जबसम्म शिक्षक शिक्षिकाहरूको कमी हुन्छ, सीमित हुन्छ, चाहेर पनि त्यस क्षेत्रमा गति दिन सकिदैन, निरन्तरता दिन सकिदैन, प्रबर्धन गर्न सकिदैन । तसर्थ शिक्षा क्षेत्रमा लागिरहेका अन्य शिक्षक शिक्षिकाहरूले पनि आफैले पढेर बुझन सक्ने, पढाउन सक्ने किसिमले पाठ्यपुस्तक तयार भएमा शिक्षक शिक्षिकाहरू बृद्धि हुनसक्छ । त्यतिमात्र नभई यस परियति शिक्षालाई व्याप गर्न सहयोग पनि मिल्दछ ।

४. परियति शिक्षाको अध्ययन गरेका र बीचमा छोडेकाहरूले आफुले अध्ययन गरेकोभन्दा तलका कक्षाहरूमा सिकाउन असमर्थ हुनु :-

अहिलेको पाठ्यपुस्तकहरू क्रमिक रूपले तयार भएका देखिदैनन् । यदि क्रमिक रूपले कक्षा १ देखि कक्षा १० सम्मको पाठ्यपुस्तकहरू एकपछि अर्को तह गर्दै संस्करण भएको खण्डमा त्यस परियति शिक्षा हासिल गरेका विद्यार्थीहरूले आफुले अध्ययन गरेको कक्षाको भन्दा तलका कक्षाहरूमा अध्यापन गराउन सक्ने क्षमतामा बृद्धि हुन जान्छ र अहिले देखापरेका शिक्षक शिक्षिकाहरूको समस्याको समाधान हुनसक्ने देखिन्छ । अहिलेको अवस्थामा बीचमा पढाई छोडेका वा पढाई समाप्त गरेका विद्यार्थीहरूबाट शिक्षक शिक्षिकाको रूपमा सहयोग लिन मुश्किल भइरहेको छ ।

५. विविध धार्मिक-शैक्षिक गतिविधि नहुनु:-

आजकल धेरै जसो विद्यार्थीहरूले आफ्नो पढाई बीचमै छोडेर जाने-आउने क्रम बृद्धि भइरहेको देखिन्छ । यसमा परियति शिक्षामा भएको "एकरूपता" नै प्रमुख कारण बनेको देखिन्छ । तसर्थ परियति शिक्षामा पनि विविधता ल्याउन धार्मिक शैक्षिक गतिविधिको विकास गर्नु जरूरी देखिन्छ । उदाहरणको रूपमा शैक्षिक भ्रमण (धार्मिक स्थलहरूमा) विभिन्न प्रतियोगिताहरू (हाजिरी जवाफ, कविता, निबन्ध, वक्तृत्व आदि) प्रवचन, छलफल आदि प्रत्येक केन्द्रको शैक्षिकसत्रभित्र व्यवस्थित रूपले राखी त्यसको कार्यान्वयन गर्नु जरूरी

हुनुपर्दछ र समय तालिकाअनुसार पठनपाठन, अध्ययन अध्यापन गर्नु गराउनुपर्दछ ।

६. परियति शिक्षालाई नैतिक आधारको रूपमा नलिनु:- परियति शिक्षा एउटा वैकल्पिक शिक्षाको रूपमा, एउटा नैतिक शिक्षाको रूपमा र एउटा धार्मिक शिक्षाको रूपमा यहाँ प्रचलित भई आएको पाइन्छ र अध्ययन अध्यापन भई आएको देखिन्छ । तसर्थ यसमा "अनिवार्यता" को प्रश्न उठ्दैन । पढने र पढाउने विद्यार्थी र शिक्षक शिक्षिकाहरू आ-आफ्नो स्वेच्छाले यसमा लागेका छन् । तर बदलिदो सामाजिक पर्यावरणमा कुनै पनि कुराको औचित्य र प्रयोजन वा लाभ खोज्नु अकाट्य हुनेछ । तसर्थ यस क्षेत्रमा लागेकाहरू पनि यस क्षेत्रबाट केही लाभ प्रयोजन खोज्नु स्वाभाविकै हो । परियति शिक्षाले आचरण शुद्धता र सहनशीलता आदि स्वलाभ पाउनु त छैद छ तर सामाजिक रूपमा उनीहरूले जुन अपेक्षा गरेका हुन्दैन् त्यसको प्रत्याभूति हुनुबाट यस क्षेत्रको विकास भने हुन्छ ।

त्यसकारण परियति शिक्षा प्राप्त गरेका र अध्यापन गरेका दुबै पक्षलाई बौद्धिक समाजबाट "गौरब मानसम्मान" को प्रत्याभूति हुनुपर्दछ । साथै ती दुबै पक्षलाई उनीहरूको सामाजिक कामकाजमा लाग्नलाई एउटा "नैतिक योग्यता" को आधारमा उनीहरूलाई प्राथमिकता दिनुपर्दछ । यसको लागि कमसेकम हामी बौद्धहरू, बौद्ध समाजले, बौद्ध संघ संस्थाहरूले, बौद्ध बुद्धिजीविहरूले, बौद्ध परिवारले, बौद्ध-व्यापारिक संस्थान, केन्द्र, कार्यालय आदिले प्राथमिकता दिनुपर्दछ । यसो भएमा अवश्य पनि यस क्षेत्रमा व्यापकता र तीव्रता आउने देखिन्छ ।

धर्मको विषयमा तुलनात्मक अध्ययन गर्ने एकजना शिक्षार्थीको हैसियतले मले बौद्ध धर्म नै आजसम्म संसारमा प्रादुर्भाव भएका धर्महरूमध्ये सबभन्दा परिपूर्ण भएको धर्म हो भन्ने ठानेको छु ।

-पो. कार्ल गुस्टेय जंग

भगवान् बुद्ध एक महान् आध्यात्मिक डाक्टर हुनुहुन्छ

७ भिक्षु सुजनकीर्ति

बुद्धधर्म धेरै नै पूरानो तथा ठूलो धर्म हो । विचार गर्ने र सोच्ने बाटो अथवा विभिन्न प्रकारका बुद्धधर्म मान्नेलाई बुद्धशासनिक अथवा बौद्ध धार्मिक अभिलाषाबाट पाउने दुःखलाई रोगचित्त भनेको हो । भनिन्छ । हामीहरू बुद्ध शासनिक हौं किनकि हामी तर आज आएर उक्त रोगचित्तको अर्थ बुद्धधर्मलाई मान्द्यौ । बुद्धधर्म अनुसार आचरण व्यवहार शरीरको एक भाग एक कुनामा लाग्ने रोग भनी चिनिन्छ । सबैजना उक्त शरीरको एक भागमा लाग्ने रोगको मात्र चिन्तामा लागे, जस्ते गर्दा भित्री रोग अथवा आध्यात्मिक रोगको बारेमा ज्ञान हासिल गर्न सकेन । शरीरको रोगभन्दा आध्यात्मिक रोग नै धेरै चिन्ताजनक रोग हो । यो रोगलाई तीन प्रकारका नामाचरण गर्न सकिन्छ ।

बुद्धधर्म २५०० वर्ष पुरानो धर्म हो । यो धर्मको उत्पत्ति भगवान् बुद्ध (सिद्धार्थ गौतम) बाट जम्बुद्वीपमा ६ बी.सी. मा भएको हो । जम्बुद्वीपलाई आजको भौगोलिक स्थितिसंग तुलना गर्दा नेपाल, भारत, बंगलादेश र पाकिस्तानमा पर्दछ । जम्बुद्वीपलाई बुद्धधर्म उत्पत्तिको देश भनी संसारभरि चिनिन्छ । जम्बुद्वीपको उक्त बुद्धधर्म पर्दछ आएर संसारभरि कैलिएको हो ।

भगवान् बुद्ध (सिद्धार्थ गौतम) एक महान् पुरुषका साथै महान् दार्शनिक, ब्रह्मज्ञाता, तत्त्वमासिकाका साथै अरु पनि विभिन्न विषयका पिताका रूपमा लिइन्छ । यहाँ वहाँ भगवान् बुद्ध एक महान् आध्यात्मिक डाक्टरको रूपमा प्रस्तुत गर्दैछु ।

भगवान् बुद्ध (सिद्धार्थ गौतम) लाई एक महान् आध्यात्मिक डाक्टरको रूपमा पवित्र अट्कथा वर्णन गर्दछ । राजकुमार सिद्धार्थ २९ वर्षको उमेरमा घर छोडी प्राणीमात्रको रोग, शोक र पीडामाथि विजय पाउने बाटो खोजनुभयो । ६ वर्षसम्मको अथक प्रयासको फलस्वरूप उहाले ३५ वर्षको उमेरमा बुद्धत्व प्राप्त गर्नुभयो । बुद्धत्व प्राप्तिपछि राजकुमार सिद्धार्थ गौतमलाई भगवान् बुद्धको संज्ञा दिइयो । यसै नामबाट उहाँ संसारभरि चिनिनुभयो ।

भगवान् बुद्धले प्राप्त गर्नुभएको धर्म र अट्कथाले बयान गरेअनुसार संसारमा मानिसहरूलाई लाग्ने २ वटा रोगहरू छन् ती दुईवटा रोगहरू हुन् शारीरिक रोग र चित्त रोग । पालि भाषामा चाहिँ रोगचित्त भनी प्रयोग गरेको हामी पाउँछौ । भगवान् बुद्ध र अट्कथाले बयान गरेअनुसारको रोगचित्त वर्तमानकालमा प्रयोग गरिन्ने रोगचित्तसंग बिलकुल अलग छ । उहाँको बयानअनुसार रोगचित्त भनेको

१. शारीरिक रोग Physical disease

२. चित्तरोग Mental disease

३. दुबै मिलेको अथवा आध्यात्मिक रोग Spiritual disease

यो आध्यात्मिक (Spiritual) रोग नै भगवान् बुद्धले प्रयोगमा ल्याई सिकाउनुभएको रोगचित्त हो ।

Spiritual र Mental शब्दको अर्थ करिब मिल्दौ छ । Mental भनेको चित्तरोग अथवा मनसंग सम्बन्ध भएको जुन शरीरको एक दुक्कान लाग्ने रोग भनी जनाउदछ । अथवा Mental भनेको शरीरसंग सम्बन्धित एक चित्त हो । यो रोग लाग्ने मानसिक अस्पताल लगानखेल अथवा पागलखानाका उपचारार्थ पुर्याई दिन्छौ । यो Mental रोग हो । रोग Spiritual होइन ।

Spiritual को अर्थ मानिसहरू विशेष भूत पिशाच तथा आत्माको संज्ञाको रूपमा लिने गर्ने हामी पाउँछौ तर यो बिलकुल गलत हो । Spiritual भनेको एक आध्यात्मिक शक्ति हो कुन ठिक कुन बेठिक मिलेन भनी छुट्याउने शरीरभित्रको एक नयाँ हो । जसलाई आजकाल मनको संज्ञा दिइएको छ । मनमा लागेका नराम्भा कामकुराको कारणबाट हुन्ने Spiritual रोगको उत्पत्ति हुन्छ । यसै रोगमा मानसिक रोग भनी आजका मानिसहरू विभिन्न डाक्टरकहाँ गई विभिन्न प्रकारका औषधीहरू बोकिरहेको शरीरमा खन्याउदछन् । कहिलै सोच्ने त्यसको उत्पत्ति कहाँबाट भयो र त्यसको ठिक अनन्द

कहाँ छ ? यो रोग विशेष गरेर अविज्ञा अज्ञानिपन र मिच्छ्रादिट्टिबाट उत्पत्ति हुन्छ । रोग Spiritual भनेको गर्नु नै अज्ञानिपन अथवा नबुझनु नै यो रोग हो । अनि रोग मान्नु हो । यो आध्यात्मिक रोग भनेको नै देखाई र बुद्धिमत्ता उल्टो भाव पर्नु हो । देखाईमा बिग्रनु भनेको नै सोचाई बिग्रनु बोलि बिग्रनु र काम बिग्रनु हो । आध्यात्मिक रोग भनेको नै सोचाई बोलि र काम बिग्रनु हो । भगवान् बुद्धको मुख्य वचन र उहाले सिकाउनुभएको मुख्य कुरो नै यी आध्यात्मिक रोगको बारेमा हो ।

आजभोलिको यो संसारमा प्रायः सबैजना यो Spiritual रोगबाट पीडित छन् । यो धेरै गम्भीर र धेरै विचारनिय कुरो हो । तर Physical र Mental रोग भनेको केही कम व्यक्ति र कम समयको लागि लाग्ने रोग हो । यो रोग त्यति चिन्ताजनक र डरलाग्दो रोग होइन । यसको औषधी उपचार गर्न सकिन्दछ । यो Physical र Mental disease लाई नै बढि महत्त्व दिएको हामी पाउन सक्दछौ । यो भनाईको अर्थ औषधी उपचार नै नगर्नु भन्ने होइन । भनाईको अर्थ उक्त रोगबाट श्वास प्रश्वासमा कुनै किसिमको बाधा अर्चन पुन्याउदैन । त्यसबाट त्यति लामो दुःख दिदैन । श्वास प्रश्वासन कार्यमा बाधा नहुनु नै आत्मा चलिरहेको हुन्छ । त्यसैले श्वास प्रश्वास कार्य हुन्जेल आत्मा हुनेछ । जसको कारणले गर्दा डरलाग्दो र चिन्ताजनक रोग नभएको हो तर यदि आत्माको अथवा आध्यात्मिक रोग लागेमा यो जीवनमा मात्र दुःख दिने गर्दछ । तर Physical र Mental रोगले यो जीवनभरिमात्र सताउने गर्दछ ।

त्यसकारण Physical र Mental रोग बुद्धिमत्तासनसंग सम्बन्धित हुनेछैन । भनाईको अर्थ भगवान् बुद्धले बताउनुभएको धर्मसंग कुनै सम्बन्ध छैन । अथवा भगवान् बुद्ध आध्यात्मिक डाक्टर हुनुभएकोमा यो कुनै सम्बन्धित हुने छैन । तर उहाँ आत्मासम्बन्धी महान् विशेषज्ञ हुनुभएको वा उहाले बताउनुभएको आत्मासम्बन्धी रोगका औषधी उपचारको कारणबाट उहाँ एक महान् आध्यात्मिक अथवा डाक्टरको रूपमा प्रस्तुत गर्दै यो रोगको नामाकरण Spiritual disease बैस हुने म देखदछु ।

माथि नै बयान गरी सकें कि सबैजना यो रोगबाट पीडित छन् । यो रोगको औषधी खोजनु नै धर्म र बुद्धिमत्ताई हातमा लिनु हो । दैनिक जीवनमा

बुद्धिमत्तको उपदेशलाई अंगालेर उक्त रोगको औषधी नै अज्ञानिपन अथवा नबुझनु नै यो रोग हो । अनि रोग मान्नु हो । यो आध्यात्मिक रोगलाई बुझनु नै बुद्धिमत्ताई बुझनु हो । धर्मलाई बुझनु भनेको नै Spiritual disease बाट मुक्त हुनु हो । Spiritual disease बाट मुक्त हुनु भनेको नै यो संसारबाट सदाको लागि बिदा लिनु हो । सदाको लागी यो संसारलाई त्याग्नु नै निर्वाण हो । बुद्धिमत्तको मुख्य तथा अन्तिम बाटो नै निर्वाण हो । निर्वाण भनेको नै आत्माले जन्म-बूद्धा-दुखाई र मरणको चक्रबाट छुटकारा पाउनु अथवा मोक्ष हो । यो निर्वाणसम्म पुन्याउने बाटो भगवान् बुद्धले बताउनुभएका उपदेशहरूलाई दैनिक जीवनमा प्रयोगमा ल्याई सरल र सुलभ जीवन बिताउनु हो ।

यसबाट हामीलाई प्रष्ठ हुन्छ कि निर्वाण नै Spiritual disease को औषधी हो । निर्वाणको बारेमा बताउनुहुने महान्पुरुष उहाँ भगवान् बुद्ध (सिद्धार्थ गौतम) हुनुहुन्छ । त्यसकारण उहाँ एक महान् Spiritual disease का डाक्टर पनि हुनुहुन्छ ।

आहा !

सुकराम महर्जन

धन्य जी भगवान् स्वस्व स्वये दे मगा: थे स्वया जक च्वने मा:थे ।
तं ख्वा: गबले ज्याइमखुम्हः, ख्यु ख्वाः गुबले जुइमखुम्हः
पञ्चरश्मी यच्चुक खम्ह स्वया च्वै च्वै म्ह फुक याउथे
धन्य जी भगवान् स्वस्व स्वये हे मगा:थे स्वया जक च्वने मा:थे ।
च्वयू च्वयू जक गन मस्वसे ध्यान यानाविज्या:म्ह
शान्तिमुद्वा, ज्ञानमुद्वा उक्ति झ्न चीबर ल्वःथे
धन्य जी भगवान् स्वस्व स्वये हे मगा:थे स्वया जक च्वने मा:थे ।
च्वापुरु ख्यकाः बोधिसिमा-च्वयू पलेस्वा द्योने विज्याःम्ह
विश्वे सक्षया येवच्चम्ह मिखाउने तयातये मा:थे नुगाउने तयातये मा:थे
धन्य जी भगवान् स्वस्व स्वये हे मगा:थे स्वया जक च्वने मा:थे ।

जःखः न्यक न्यकाइपुसे च्वक अनेक स्वा ह्या च्वये
मितः वःम्ह चल्ला भगवान् खाना: थःथम्ह थःह लयताःथे
धन्य जी भगवान् स्वस्व स्वये हे मगा:थे स्वया जक च्वने मा:थे ।

बौद्ध गतिविधि

बुद्धपूजा

२०५७ श्रावण ३१, आनन्दकुटी विहार -

पाचौं दशकभन्दा अगाडीदेखि स्थापित आनन्दकुटी विहारमा लामो समयदेखि निरन्तर रूपमा सञ्चालन हुई आइरहेको बुद्धपूजा तथा धर्मदेशना कार्यक्रम यस श्रावणपूर्णिमाका दिनमा पनि सम्पन्न भयो । आचार्य भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविर समक्ष शील प्रार्थना भई सम्पन्न गरिएको उक्त कार्यक्रममा भिक्षु धर्ममूर्तिले -

"गरवो च निवातो च, संतुष्टि च, कतञ्चुता कालेन धर्मसवणं, एतं मंगल मुत्तमं ॥"

मंगलसूत्रको आधारमा व्याख्यात्मक रूपमा धर्मदेशना गर्नुभएको थियो ।

मानिसको जीवन सफल र सुखीमय बनाउन चार गुणहरू गौरव गर्नुपर्नेलाई गौरव गर्नु, सहनशील वा निहतमानी हुनु, भएको कुरामा संतुष्ट हुनु र बेलाबखत ज्ञानगुणका कुरा सुन्नु हुन् । जुन गुणहरू आफूभा निहित गराउनुपर्दछ जसले गर्दा मानिसमा परिपक्वता आई बुद्धि र प्रज्ञाको पनि वृद्धि हुन जान्छ र समस्या र दुःखबाट छुटकारा पाउने मार्गको पहिचान गर्न सक्षम हुनेछ ।

जुजुभाई तुलाधर र श्रीमती मंगललक्ष्मी तुलाधरद्वयका माताध्य ऋमशः दिवंगत श्रीमती गणेशमाया र तेजमाया तुलाधरहरूको पुण्यस्मृतिमा भिक्षु तथा अनगारिकाहरूलाई सांघिक भोजनदान दिनुका साथै उपस्थित उपासक उपासिकाहरूलाई पनि भोजन प्रदान गर्नुभएको थियो ।

भिक्षु अमृतानन्द गुणानुस्मरण दिवस सम्पन्न

२०५७ भाद्र ५, काठमाडौं -

स्वयम्भूस्थित आनन्दकुटी विहारा दिवंगत आचार्य भिक्षु अमृतानन्द महानायक महास्थविरज्यूको गुणानुस्मरण दिवस भव्यताका साथ आनन्दकुटी विहार गुठीका प्रमुखत्वमा सुसम्पन्न भयो ।

संघनायक भिक्षु अनिरुद्ध महास्थविरको सभापतित्वमा वहासमक्ष शील प्रार्थना गरी सञ्चालन गरिएको उक्त सभामा श्रद्धाङ्गली अपर्ण गर्ने क्रममा

सभापति संघनायक भिक्षु अनिरुद्ध महास्थविर, भिक्षु अश्वघोष महास्थविर, आनन्दकुटी विहार गुठीका अध्यक्ष आचार्य भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविर र भिक्षु सुदर्शन महास्थविर तथा धर्मकीर्ति अध्ययन गोष्ठीका अध्यक्ष अनगारिका धर्मवतीले उहाप्रति श्रद्धाङ्गलि अपर्ण गर्नुभएको थियो भने उपासक-उपासिकाहरूमा क्रमशः आनन्दकुटी विहार गुठीका उपाध्यक्ष न्हुच्छेबहादुर वज्राचार्य, तीर्थनारायण मानन्दर, शीलबहादुर वज्राचार्य, रम्बा उपासिका, विमला वज्राचार्यहरूले पनि उहाप्रति हार्दिक श्रद्धाङ्गलि अपर्ण गर्नुभएको थियो ।

तत्पश्चात् मन्तव्य व्यक्त गर्ने क्रममा क्रमशः भिक्षु अश्वघोष महास्थविर, भिक्षु सुदर्शन महास्थविर, भिक्षु मैत्री, अनगारिका धर्मवति, तीर्थनारायण मानन्दर, न्हुच्छेबहादुर वज्राचार्य, शीलबहादुर वज्राचार्यहरूले आआपनो मन्तव्य व्यक्त गर्नुभएको थियो ।

आनन्दकुटी विहार गुठीका सचिव भिक्षु धर्ममूर्तिले धन्यवाद ज्ञापन गर्नुभएको सोही अवसरमा दिवंगत डा. आचार्य भिक्षु अमृतानन्द महानायक महास्थविरको स्मृतिमा अमृत धर्म स्कूलको अतिरिक्त क्रियाकलापको फलस्वरूप सम्पादक तथा प्रबन्धक भिक्षु पञ्चामूर्ति, सम्पादक अष्टमुनि गुभाजुद्धय र मन्दिरा महर्जन एव. अन्य विद्यार्थीहरूद्वारा तथार पारिएका रिपोर्टजलाई सम्पादन गरी आनन्दकुटी विहार गुठीको प्रकाशनमा "अमृत धर्म" नामक प्रवचन संग्रह पुस्तक पनि संघनायक भिक्षु अनिरुद्ध महास्थविरको बाहुलिकाट विमोचन गरिएको थियो । सोही अवसरमा भिक्षु श्रामणेर तथा अनगारिकाहरूलाई दान प्रदान तथा भोजनदान गर्नुका साथै आमन्वित सबै उपासक-उपासिकाहरूलाई पनि भोजन प्रदान गरियो । साथै उक्त अवसरमा उपस्थित भिक्षु, अनगारिकाहरू तथा गण्यमान्य महानुभावहरूलाई सोही दिन विमोचित अमृत धर्म पुस्तक प्रदान गरिएको थियो भने दिउसो दिवंगत भिक्षु अमृतानन्द महानायक महास्थविरको स्मृतिमा भिक्षुसंघबाट परित्राण पाठ गर्नुका साथै दिवंगत भन्तेको निर्वाण कामना गरी पुण्यानुमोदन सम्पन्न गरियो ।

जनगणना २०५८ विषयक गोष्ठी

२०५७ श्रावण ४, पोखरा -

युवा बौद्ध संघ, धर्मशीला बुद्धविहार पोखरा र श्रीकीर्ति बौद्ध केन्द्र काठमाडौंको संयुक्त आयोजनामा २०५७ साल श्रावण ३ र ४ गते जनगणना २०५८ विषयक पश्चिमाञ्चल स्तरीय सचेतना गोष्ठीको आयोजना गरिएको छ। परिश्चमाञ्चल विकास क्षेत्रका १४ वटा जिल्लाबाट ७० जना प्रतिनिधिहरूको बहभागिता रहेको उक्त गोष्ठीको वयोबृद्ध भिक्षु सुभद्र र धर्मोदय सभाका केन्द्रिय अध्यक्ष लोकदर्शन बजाचार्यले दीप प्रज्ज्वलन गरी संयुक्त रूपमा उद्घाटन गर्नुभएको थियो। भिक्षु श्रद्धानन्दबाट पञ्चशील प्रदान गर्नुभएपछि जारीभ भएको सो समारोहमा राष्ट्रिय योजना आयोगका चूर्व उपाध्यक्ष डा. हर्क गुरुङले 'जब समस्या उत्पन्न हुन्छ तब समाधानका उपाय खोजिन्छ' भन्नुहुदै हाल-सम्मको जनगणनाबाट जाती, धर्म र भाषाको विषयमा चिन्ह्या तथ्याङ्कमात्र आएको हुनाले नै आगामी जनगणनामा सत्य, तथ्य तथ्याङ्कका लागि प्रत्येक चक्रिलाई सचेत गराउनु आजको आवश्यकता हो चन्तुभयो। प्रमुख अतिथि तथा धर्मोदय सभाका केन्द्रिय अध्यक्ष लोकदर्शन बजाचार्यले धर्मोदय सभाद्वारा जनगणनासम्बन्धी हालसम्म सञ्चालन गर्दै आएका चियाकलापहरूको बारेमा जानकारी दिनुभयो।

धर्मशीला बुद्ध विहार दायकसभाका सचिव चमान गुभाजूले धर्मशीला बुद्धविहार नदीपुरको विहासिक पृष्ठभूमीबारे चर्चा गर्नुहुदै युवा बौद्ध संघको चन्पछि उक्त विहारको कार्यक्रमहरूमा सक्रियता एको र हाल आएर पश्चिमाञ्चल स्तरीय गोष्ठी समेत योजना गर्न सक्षम भएकोमा खुशी व्यक्त गर्नुभयो।

युवा बौद्ध संघका अध्यक्ष उत्तममान चार्यले धन्यवाद ज्ञापन गर्नुहुदै बौद्ध जगत्लाई चित र सचेत गराउनको लागि युवा बौद्धसंघ द्वाराले श्रीकीर्ति बौद्ध केन्द्र काठमाडौंसँग मिलेर चमाञ्चल स्तरीय सचेतना गोष्ठीको अयोजना गरेको कारी दिनुभयो।

युवा बौद्ध संघका उपाध्यक्ष प्रकाश उदासले मन्त्रव्य व्यक्त गर्नुभएको उक्त समारोहमा भिक्षु चन्द्रबाट धर्मदेशना गर्नुभएको र सचिव विक्रम चार्यले सभा सञ्चालन गर्नुभएको थियो। उद्घाटन चेहरपछि सामुहिक छलफलको आयोजना गरिएको

थियो। जसअनुसार (क) जनगणना र बुद्धधर्म (ख) जनगणना र जनजाती र (ग) जनगणना र भाषा विषयमा तीन समूहमा विभाजन भई छुआछुटै छलफल गरिएको थियो भने सोही दिन श्रीकीर्ति बौद्ध केन्द्रका सदस्य तथा इङ्लैण्डको ब्रुनेल विश्वविद्यालयमा 'नेपालमा जातिहरू' विषयमा पि. एच. डी. गरिरहनभएका भिक्षु सुगन्धबाट जातीय पहिचानको महत्त्व विषयमा प्रवचन कार्यक्रम पनि राखिएको थियो।

बोधिज्ञान फाउण्डेशनको साधारण सभा सम्पन्न २०५७ आषाढ १८, काठमाण्डौ -

मानदास बुद्ध-बोधिज्ञान फाउण्डेशनको पहिलो वार्षिक साधारण सभा बोधिज्ञान पुस्तकालय स्वयम्भू, किण्डोल काठमाडौंमा फाउण्डेशनका अध्यक्ष सुंगतदास तुलाधरको सभापतित्वमा यही २०५७ आषाढ १७ गते शानिवारका दिन सम्पन्न भयो।

प्रलहादकृष्ण मानन्द्वरको प्रमुख आतिथ्यमा सम्पन्न उक्त सभामा आ.व. ०५४०५५ र ०५५५६ को वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन महासचिव सेभियतरत्न तुलाधरबाट र आर्थिक प्रतिवेदन कोषाध्यक्ष सरोजकुमार तुलाधरबाट प्रस्तुत गरिएको थियो। प्रचार-सचिव त्रिरत्न तुलाधरबाट स्वागत मन्त्रव्य तथा कार्यकारिणी सदस्य.डा. केशरीलक्ष्मी मानन्द्वरबाट धन्यवाद ज्ञापन गरिएको उक्त सभाको सञ्चालन सदस्य भुवनहेरा तुलाधरबाट भएको थियो।

नेपालभाषाका लोकगीत संकलक एवम् नेपालमा सर्वप्रथम त्रिपिटक बौद्ध ग्रन्थहरू देशविदेशबाट छिकाई प्रचार-प्रसार गर्नुहुने दिवंगत मानदास तुलाधरको संस्मरणमा स्थापना गरिएको उक्त फाउण्डेशनले उहाँबाट संकलन गरिएका चारहजार भन्दा बढि बुद्धधर्मसम्बन्धी पुस्तक तथा पत्रपत्रिकाहरू राखी बुद्धको बोधिज्ञानमार्गको प्रचार-प्रसार गर्ने उद्देश्य लिई बोधिज्ञान पुस्तकालयको सञ्चालन र बोधिज्ञान पत्रिकाको प्रकाशन पनि गरिरहेको छ।

पुरस्कार वितरण समारोह सम्पन्न २०५७ श्रावण २१, बलम्बु-

बलम्बु गुरुजुधारास्थित प्रणिधिपूर्ण विहारमा सञ्चालित बौद्ध परियति शिक्षामा उत्तीर्ण भएका विद्यार्थीहरूलाई पुरस्कार वितरण समारोह मिरवाइ थाइल्याण्डका राजदूत श्री पाउथेप वानाचिन्दाको प्रमुख अतिथित्वमा सम्पन्न गरियो।

संघनायक भिक्षु अनिरुद्ध महास्थविरसमक्ष मानवमा निहित राग, द्वेष र मोहबाट विरत महामानव शील प्रार्थना गरी सञ्चालन गरिएको उक्त समारोहमा हुन् ।” उक्त कुरा धर्मचक्र प्रवर्तन दिवसको उपलक्ष्यमा परिस्थिति शिक्षाका विद्यार्थीहरूद्वारा स्वागत गीत गायन गरिएको थियो भने स्वागत भाषण गा.वि.स.का गरिएको उपाध्यक्ष सुर्यबहादुर महार्जनले गरिएको थियो साथै व्यक्त गर्नुभएको हो ।

भिक्षु धर्ममूर्ति, विद्यार्थी संजीव श्रेष्ठ, मार्सल जुलुम शाक्य, थाई राजदूत, सानुकुमार श्रेष्ठहरूद्वारा आ-आफनो मन्त्रव्य व्यक्त गरिएको सो समारोहमा भिक्षु सोभितले धन्यवाद ज्ञापन गरी सभा विसर्जन गरिएको थियो । सो सभा अनगारिका सुजाताद्वारा सञ्चालन गरेकी थिइन् ।

प्रवचन कार्यक्रम

२०५७ भाद्र १४, काठमाडौ -

युवा बौद्ध समूह, नेपाल-रूस सांस्कृतिक संघ र रूसी संस्कृति तथा विज्ञान केन्द्रको संयुक्त आयोजनामा रूसी सांस्कृतिक केन्द्र कमलपोखरीमा “रूसमा बुद्धधर्म र बुद्धधर्ममा मानवको महत्त्व” बारे प्रवचन कार्यक्रम सम्पन्न भयो ।

यु.बौ.स.का अध्यक्ष शान्तरत्न शाक्यको अध्यक्षतामा भएको उक्त कार्यक्रममा हर्षमुनि शाक्यद्वारा स्वागत भाषण, रूसी सांस्कृतिक केन्द्रका निर्देशक भ्लादिमिर पी. इभानोभबाट मन्त्रव्य, डा.रविनमान शाक्यद्वारा रूसमा बुद्धधर्मबारे जानकारी, बौद्ध विद्वान् भुवनलाल प्रधानबाट मन्त्रव्य तथा नेपाल-रूस सांस्कृतिक संघका उपाध्यक्ष राजेन्द्र अधिकारीबाट धन्यवाद ज्ञापन गरिएको उक्त सभाको उत्तरार्द्धमा भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थविरबाट “बुद्ध-धर्ममा मानवको महत्त्व” बारे अति नै गहन प्रवचन दिनुभएको सो बेला युवा बौद्ध समूहले अन्य यूरोपेली देशका सूचना केन्द्रसित सम्पर्क गरी यूरोपमा बुद्धधर्मको स्थिति बारे जानकारीमूलक कार्यक्रम गर्दै लाने समूहको विचार रहेको कुरा समूहका अध्यक्षले व्यक्त गर्नुभएको थियो ।

अन्तमा आमन्त्रित वर्गलाई सुशीला शाक्यको परिवारबाट जलपान प्रदान गरिएको थियो ।

धर्मदिशना

२०५७ श्रावण १७, पोखरा -

“जसरी हिलोमा उमेको कमलको फूल गरिन्छ । यसै पवित्र दिनलाई पोखरामा २०५७ स्वच्छतापूर्वक फुलदछ त्यसै गरी भगवान् बुद्ध पनि सालदेखि पोखरा उपत्यकाव्यापी बुद्धपूजाको रूपमा

भगवान् गौतम बुद्धले बताउनुभएका दुइ अतिभार्गलाई त्याग गरी सम्यक् मार्ग अर्थात् मध्यम मार्गमा लाग्नु आजको आवश्यकता हो, त्यही नै भगवान् बुद्धको ध्यान हो, विपश्यना हो भन्नुहुँदै भगवान् बुद्धको शिक्षा अनुसरण गरी सम्यक् चित्त उत्पन्न गर्न सकेमा आमा बाबुले दिनेभन्दा बढी सुख प्राप्त हुन्छ भन्नुभयो ।

धर्मशीला बुद्ध विहारको आयोजनामा भएको उक्त कार्यक्रममा अतिथि वक्ताको रूपमा लुम्बिनी विकास कोषका कोषाध्यक्ष सहप्राध्यापक छत्राराज शाक्यले आषाढपूर्णिमाको महत्त्वलाई दर्शाउनुहुँदै भगवान् बुद्धले भवचक्रबाट पार हुने धर्मचक्रको ज्ञान दिनुभयो, त्यसलाई धर्मचक्र प्रवर्तन भनिन्छ भन्नुभयो । दुःखका बारेमा चर्चा गर्नुहुँदै वहाले आवश्यकता र चाहना फरक हुन्छन्, आफूसंग पुग्ने बस्तु भएर पनि यथ चाहना गर्न तृष्णा हो, यसले दुःख निम्त्याउँछ । यस्ता चाहना कम गर्न सक्नुपर्छ भन्नुभयो ।

भगवान् बुद्धले देखाउनुभएको आर्यादाङ्गिक मार्गमा इमान्दारीपूर्वक लागेमा कुनै पनि मानिसले निर्वाण प्राप्त गर्न सक्ने विश्वास दिलाउनुभयो । भिक्षु श्रद्धानन्दको सभापतित्वमा सञ्चालित उक्त कार्यक्रममा ज्ञानमाला संघका अध्यक्ष सुवर्ण वज्राचार्यले स्वागत भाषण र सचिव विक्रम उदासले उद्घोषण गर्नुभएको उक्त कार्यक्रमको शुभारम्भ पञ्चशील र ज्ञानमाला भजनबाट गरिएको थियो ।

बुद्धपूजा सम्पन्न

२०५७ श्रावण १, पोखरा-

शान्तिका अग्रदूत गौतम बुद्धको जीवनसंग सम्बन्धित महत्त्वपूर्ण पाच संयोगहरू (गर्भ प्रवेश महाभिनिष्क्रमण, धर्मचक्र प्रवर्तन, वर्षावासको प्रारम्भ र यमक प्रतिहार्य) परेको आषाढपूर्णिमाको पवित्र दिनलाई धर्मचक्र प्रवर्तन दिवसको रूपमा मनाइन्छ ।

बाजागाजासहितको टोलिले विभिन्न विहार, गुम्बाहरू धर्मोदय सभाका अध्यक्ष श्री लोकदर्शन वजाचार्य, परिक्रमाका साथै बुद्धपूजा तथा धर्मदेशना गरी मनाइदै अनगारिका धर्मवतीले आफ्नो मन्त्रव्य दिए "बच्चाहरू आइरहेको छ । विभिन्न विहार गुम्बाहरूले पालैपालो जन्माउनु सजिलो होला तर ती बच्चाहरूलाई आयोजना गर्दै आइरहेको पोखरा उपत्यकाव्यापी लालनपालन गरी हुर्काउनु भनेको ढूलो काम हो । कुनै बुद्धपूजा यस वर्ष धर्मशीला बुद्धविहार नदीपुरले काम शुरू गर्न सजिलो छ तर त्यसलाई निरन्तरता दिन आयोजना गरिएको थियो । यसै उपलक्ष्यमा श्रावण १ गाड्हो छ । एकजनाले दुईजनाले मात्र सम्भव छैन । गते आइतबार धर्मशीला बुद्ध विहार नदीपुरबाट सबैले रास्तो कामलाई सहयोग र प्रोत्साहन दिनुपर्दछ" बाजागाजा सहित भिक्षु, भिक्षुणी, लामा, गुरुज्यूहरू तथा भन्नुभयो ।

उपासक उपासिकाहरू सहभागी रहेको उक्त शान्ति पदयात्राले महेन्द्रपुल, रानीपौवा भएर माटेपानीस्थित कर्मसिद्ध परम्परा धर्मचक्र दीपश्य विहार, बौद्ध अर्घ्यो सदन भई पृथ्वी चोकको साझाधेन छोटार खोलिड गुम्बा र त्यसपछि सूजनाचोक, सिमल चौर भीमसेनटोल हुई मोहरियाटोलस्थित धर्मसंघ बुद्धविहार र त्यहाँबाट बागबजार हुई दटो थिड लिङ गोम्बा दीपको परिक्रमा गरी शाक्य समाज भवन नदीपुरमा पुगी विसर्जन गरिएको थियो ।

शान्ति पदयात्राको समापन कार्यक्रममा धन्यवाद ज्ञापन गर्नुहुई भिक्षु श्रद्धानन्दबाट ६ वर्षको अनवरत त्याग, तपस्या र साधनाद्वारा भगवान् बुद्धले प्राप्त गर्नुभएको ज्ञानलाई वहाले प्रथम पटक पञ्चभद्र-वर्गीय भिक्षुहरूलाई उपदेश दिनुभएको हुनाले नै आषाढ पूर्णिमाको दिनलाई धर्मचक्र प्रवर्तन दिवसको रूपमा मनाउने गरिएको कुरा बताउनुभयो ।

मेत्ता सेन्टर बाल आश्रमको उद्घाटन

२०५७ श्रावण २८, बनेपा -

गैरसरकारी संस्थाको रूपमा एक महिनाअधिस्थापना भएको मेत्ता सेन्टर नामक संस्थाले बनेपा ध्यानकुटी विहारमा बालआश्रम एक समारोहको आयोजना गर्दै उद्घाटन गरियो ।

बाल आश्रमको उद्घाटन बनेपा नगरपालिकाका प्रमुख डा. सुरेन्द्रबहादुर बाडेश्रेष्ठले गर्नुभएको थियो । उद्घाटन समारोहका सभापतित्व मेत्ता सेन्टरका धर्मानुशासक भिक्षु अश्वघोष महास्थविरले गर्नुभएको थियो भने विशेष अतिथिहरूका रूपमा म्यानमार (बर्मा) का राजदूत थुतिन विन, श्रीलंकाका राजदूतको प्रतिनिधित्व गर्दै Attachi श्री पादुक्क उपस्थित हुनुभएको थियो र वहाँहरूले आफ्नो ११२० गुलागा: १५, यै - छोटो वक्तव्यमा "यस संस्थाले गर्न लागेको काम उदार छ" भन्नुहुई यसको सफलताको कामना गर्नुभयो ।

प्रमुख अतिथि बनेपा न.पा. का मेयर डा. सुरेन्द्रबहादुर बाडेश्रेष्ठले आफ्नो मन्त्रव्य राख्नुहुदै काठमाडौं बनेपासम्म आई बाल आश्रम खोल्नुभएकामा खुशी र गौरव लागेको छ ।

मेत्ता सेन्टरले सञ्चालन गरेको यो बाल आश्रम केवल बालबालिकाहरूलाई राख्ने ठाउमात्र नभई यस ठाउबाट शिक्षा, स्वास्थ्य, आहार आदिको पनि बन्दोबस्तु गरिएको हुदा यो एउटा महान कार्य हो । यसलाई निरन्तरता दिन सक्नुपर्छ । यो कार्यक्रमलाई दिगो बनाउनुपर्छ । त्यसको लागि सबै सहयोग बनेपा न.पा.ले गर्नेछ । अन्तमा यस मेत्ता सेन्टर फलोसु, फुलोसु भन्ने कामना गर्दछ" वहाले भन्नुभयो ।

सभापतिको आसनबाट बोल्नुहुदै भिक्षु अश्वघोष महास्थविरले "समाज सेवा सबैले गर्न सक्दैन, त्यसको लागि उदार मन चाहिन्दै जुन आजकल कमै जनासंग मात्र पाइन्छ । सेवा गर्दा मेवा खान पाइन्छ तर आजकल धेरैजना मेवा खान पाइन्छ कि भनेर सेवा गर्न खोज्दून । सम्यक् संकल्प बोकी काम गर्दा कुनै काम पनि असफल हुदैन । सम्यक् संकल्पले यो मेत्ता सेन्टर खोलिएको हो भने पक्कै पनि यसले निरन्तरता र दिगो पाउनेछ ।" भन्नुभयो ।

मेत्ता सेन्टरका अध्यक्ष पियरत्न महर्जनले स्वागत भाषण गर्नुभएको सो बेला मेत्ता सेन्टरको परिच्यात्मक वक्तव्य M.C. का उपाध्यक्ष भिक्षु धर्ममूर्तिले गर्नुभएको थियो । M.C.का सचिव वीरेन्द्र श्रेष्ठल धन्यवाद ज्ञापन गर्नुभएको उक्त कार्यक्रमको उद्घोषण भिक्षु कोण्डन्यले गर्नुभएको थियो ।

(नेपालभाषा)

आमाईया बुद्धपूजा

प्रत्येक लाया आमाईपतिकं आनन्दभूवन

छ विहार भुझेलय् जुयावयाच्चंगु बुद्धपूजा थपालय् नं

सम्पन्न जुल । आनन्दकुटी विहार निवासी आचार्य भिक्षु स्वयम्भू नायः भाजु शान्तरतन शाक्यं न्हचांकाविज्याःगु
कुमार काशयप महास्थविर समक्ष शील प्रार्थना याना:
न्हचज्याःगु थुगु ज्याऽज्वलय् बुद्धपूजाया लिसें वसपोल
कुमार काशयप भन्तेपाखे धर्मदेशना यानाविज्यासे
“मावौपिणिगु गुण अनन्त हु उकिं ज्विसं ज्वित जन्म
व्यूपि मावौपिन्त हनाबनातये सयेकेमा: इवहे ज्वलय्
बौद्ध समाजय् माया ख्वाः स्वयेगु बैया ख्वाः स्वयेगु
प्रचलन न्हचानाच्वंगु” खंयात कुलाविज्यात । अन्त्य
पुण्यानुमोदन याना: ज्याऽज्वः क्वचायेकूगु जुल ।

मंका: भिक्षाटन

११२० गुलागा: ५, यै-

क्वःने त्वाःया सवलबाहाःया महिला द्यःला
पुच; व द्यःला पुचः निगूया मंका: ग्वसालय् थौ यैदे
न्यंक मंका: भिक्षाटन ज्याऽज्वः न्हचात । गणमहाविहारं
न्हचज्याना: भोटेबहालय् वनाः क्वचायेकूगु थुगु
भिक्षाटनय् यै, बानेश्वरया भिक्षुपि श्रामणरपिंलसे
गणमहाविहारया नं भिक्षुसहित याना: मुङ्क
स्वीन्ह्यम्भसिन भिक्षाटन यानाविज्याःगु खः।

द्यःलापुचःद्वय व युवा बौद्ध समूहया विशेष
ग्वाहालिइ सुथय् भिक्षाटन ज्याऽज्वः न्हचज्याना:
न्हिनसिया (२१२) निताःत्या इलय् क्वचाःगु ध्वबेलय्
माननीय स्वास्थ्य राज्यमन्त्री तीर्थराम डंगोलया
मूपाहालय् भिक्षु अश्वधोष महास्थविरया विशेष
उपस्थितिइ ये म.न.पा. २१ वडाया प्रतिनिधि श्याम
द्यःलाया सभापतित्वय् बौद्ध सभा जूगु खः। थुगु
ज्याऽज्वलय् हर्षमुनि शाक्य, डा. केशवमान शाक्य,
स्वास्थ्य राज्यमन्त्री माननीय तीर्थराम डंगोलया लिसें
भिक्षु अश्वधोष महास्थविरं थःथःपिनिगु दुग्यःगु मंखे
प्वंकाविज्याःगु खः। इवहे ज्वलय् सभाया सभानायः
भाजु श्याम द्यःलां सभानायःपाखे न्वचु, धन्यवाद
ज्ञापनया लिसें सभा क्वचायेकादीगु खः।

अमृतानन्द लुमन्ति दिं

११२० अलाच्य पाह, यै-

दिवंगत आचार्य भिक्षु अमृतानन्द महास्थविर मदुगु
न्हिअलाच्य पारुकुन्हु दयूदसं थं थुखुसिइ न ज्ञानमाला भजन
सतलय् वसपोलयात लुमका: अमृतानन्द महास्थविर मदुगु स्तिं
क्यंगु लुमन्ति दिवस हनेज्या जुल ।

त्रिपिटकाचार्य भिक्षु कुमार काशयप महास्थविरया
उपस्थितिइ उगु लुमन्ति दिं हनेज्या ज्ञानमाला भजन खलः,

पञ्चशील प्रार्थनानापं दिवंगत भिक्षु अमृतानन्द
महास्थविरया गुण ज्विसं ज्वाय् लुमकेमा: धाःसा वसपोल
नेपा:याम्ह जक मखु विश्वयाम्ह हे हनेबहम्ह भिक्षु खः।
वसपोलं धर्मया जक मखु भाषाया नं सेवा यानाविज्याःगु खै
भिक्षु कुमार काशयप महास्थविरं कनाविज्यात ।

भजन सतलय् दिवंगत आचार्य भिक्षु अमृतानन्दया
किपाया व्यय् खातागा, स्वां देखाना: छ्गु मिनेट मौन च्वना:
श्रद्धा देखा:गु खः। ज्याऽज्वःयां ल्यू ज्ञा.मा.भ. खलःया नायः
शान्तरतन शाक्यया छेंजःपि पाखे जलपान याके ज्या जूगु खः।

भिंतुनापौ देद्धा

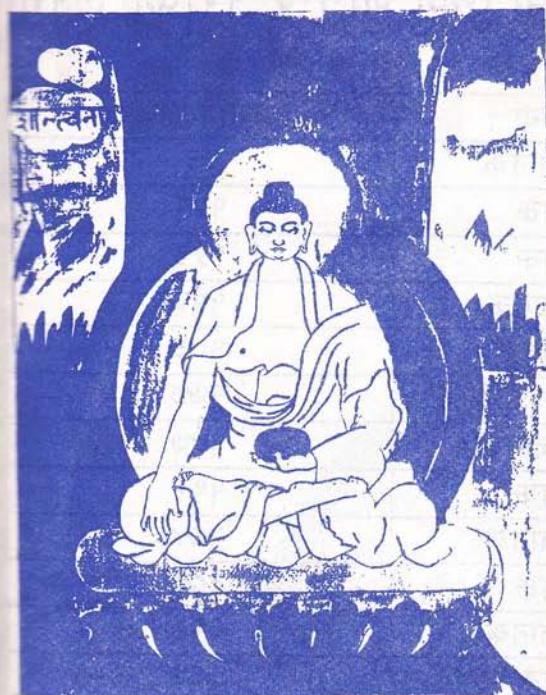
११२० गुलागा: ४, यै-

महिला बौद्ध समूह, बुद्धवारिपाखे दयूदसं थे
थपालय् न प्रवेशिका परीक्षाय् उत्तीर्ण जूपि छावद्धात्रापिन्त
भिंतुनापौ देद्धायेगु ज्या जूगु दु । धम्मानुशासक अनगारिका
धम्मवती धम्माचारिया विशेष उपस्थितिइ स्वास्थ्य राज्यमन्त्री
माननीय तीर्थराम डंगोलया मूपाहात्वय् समूहया अध्यक्ष मयूजु
श्रीमिला सुवालया सभापतित्वय् न्हचाकूगु थुगु ज्याऽज्वलय्
धम्मवती अनगारिकां नं परीक्षाय् सफल जूपि मस्तयूत
आपालं आपाः सयेकाः सीकाः न्हचज्याः वनेत हःपा:
वियाविज्यातसा सुज्याय् लसकुस च्वचु कोपाध्यक्ष सुश्री नानु
डंगोलं लसकुस च्वचु वियादीगु खः।

माननीय मन्त्री तीर्थराम डंगोलं भिंतुनापौ
लःल्हाःगु थुगु ज्याऽज्वलय् वयूक्लं नं मस्तयूत हःपा: विइक्य
थःगु लसता खै प्वक्कादिल । थथे हे थुगु ज्याऽज्वलय् चक्रमान
डंगोलं नं थःगु लसता मंखै प्वकूगु व समूहया उपाध्यक्ष
ज्ञानदेवी शाक्य उपस्थित सकल व ग्वाहालिमिन्त सुभाय्
देखायाविज्याःगु थ्व ज्याऽज्वलय् सभापतित्व ग्रहण यानादीम्ह
नकिं मयूजु श्रीमिला सुवाल थथे दयू छक्कवः मस्तयूत भिंतुना
वियावेनु ज्या मस्तयूत व्वेनु ज्याय् आपालः वः व्यूगु खै
कनादिसे मूँज्या क्वचायेकादिल ।

थथे हे खुसिबृह्द च्वंगु विहार दयेकेत अनगारिका
कृषा गैतमीया नेतृत्वय् महिला बौद्ध समूहया ग्वसालय्
अनया अनगारिकापिनिपाखे भिक्षाटन ज्याऽज्वः न्हचाकूगु
ज्वलय् १५४८।-तका दो मुङ्कूगु खै नं सीदः वःगु दु ।
समूहया दयूदसंया ज्याऽज्वःकथं स्वयम्भू क्वय् मञ्जुश्री
वनेथाय् विश्वशान्ति पुखूया शाक्यमन्यिया प्रतिमाय् थवहे वगु
गुलागा: आमाई (बौया ख्वाःस्वयेगु) दिनयु बुद्धपूजा जुलसा थ्व
कुन्हु नं धम्मवती अनगारिकापाखे धर्मदेशना यानाविज्याःगु
खः।

दिवंगत संघमहानायक आचार्य भिक्षु डा. अमृतानन्द महास्थविरको नवौं गुणानुस्मरण दिवसको उपलक्ष्यमा आयोजित बुद्धसम्बन्धी वाल चित्रकला प्रतियोगितामा प्रथम, द्वितीय, तृतीय तथा शान्त्वना पुरस्कार प्राप्त गरिएका चित्रहरू :-

शान्त्वना पुरस्कार चित्रकला द्वारा देखिएका जिल्हाध्यालय सोलाय श्रावण द्वारा चौस दाने

चित्रकलामा प्रथम हुने:- शाक्यसिंह विहार, थैनाका सिविल शाक्य, द्वितीय:- सिद्धिमंगल विहार, यसीका रूपा महर्जन, तृतीय:- विश्वशान्ति विहारका श्रामणेर पदुम तथा दीपकर चैरयति शिक्षालयका ललिता श्रेष्ठले शान्त्वना पुरस्कार प्राप्त गरिएको छ ।

द्वितीय

प्रथम

तृतीय

जातक कथामा धर्मभाण्डागारिक भिक्षु आनन्द पशुको रूपमा

क्रम सं.	जातक कथा	जातक अंक
१.	सच्चयंकिर जातक	७३
२.	राध जातक	१४१
३.	गुण जातक	१५३
४.	विनीलक जातक	१५६
५.	कच्छुप जातक	१७३
६.	सगामावचर जातक	१७७
७.	चुल्लपदुम जातक	१८७
८.	राध जातक	१९२
९.	अभ्यन्तर जातक	२७४
१०.	सस जातक	३०७
११.	कालबाहु जातक	३२२
१२.	नेरु जातक	३६७
१३.	सुवर्णकक्षटक जातक	३७७
१४.	महापदुम जातक	४६४
१५.	रोहन्तमिग जातक	४९३
१६.	चुल्लहंस जातक	५२१
१७.	कुणाल जातक	५२४
१८.	महाउम्मरग जातक	५३४
१९.	महाबोधि जातक	५३७
२०.	महाहंस जातक	५२२
२१.	मुनिक जातक	३०
२२.	चुल्लनन्द जातक	२१६

लसता खँ

अखिल नेपाल भिक्षु महासंघपाल्ये सञ्चालन जुयाच्चंगु बौद्ध परियत्ति शिक्षा आः वया:

इन्टरनेट, वेबसाइट प्रोग्रामय् नं स्वया: लाभान्वित जुइफु -

परियत्ति शिक्षाया प्रोग्राम: www.interface-nepal.com.np/bps/pariyatti/htm.